

Aineettoman kulttuuriperinnön toimeenpanosuunnitelma 2024-2028

Kansikuvat:

Pohjoismainen limisaumaveneperinne on Suomen ensimmäinen monikansallinen kohden Unescon luetteloissa.

Kuva: Juha Karikoski, CC BY-SA 4.0

Sadonkorjuuseen liittyy paljon aineetonta perintöä.

Kuva: Ila Ahonen | vastavalo.net

Perinteiset käsityöt saavat ajan saatossa uusia muotoja. Traktori on päällystetty virkatuilla lapuilla.

Kuva: Oulaisten Valovoima ry, CC BY-SA 4.0

Perinnesaunottaja työssään.

Kuva: Ville Kurki, CC BY-SA 4.0

Ulkoasu ja taitto: Lagarto

Maaliskuu 2024

.....
Julkaisun linkit on tarkistettu ja todettu toimiviksi 22.2.2024.

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	5
JOHDANTO	7
SOPIMUKSEN TOTEUTTAMINEN SUOMESSA	10
1 KULTTUURIPERINTÖ ON KESTÄVIEN YHTEISKUNTIEN PERUSTA	13
Kulttuurin rooli ja merkitys on tunnustettava	13
Kulttuuriperintö elää yhteisöissä	16
2 ELÄVÄN KULTTUURIPERINNÖN SUOJELUTYÖN PERUSTA	22
Sopimuksen avaintoimijat	22
Luettelointi antaa elävälle perinnölle näkyvyyttä	24
3 AINEETONTA KULTTUURIPERINTÖÄ VAALII TOIMIJOIDEN LAAJA KENTTÄ	27
Kansalaisjärjestöt	27
Muistiorganisaatiot	28
Muut asiantuntijaorganisaatiot	32
Kunnalliset toimijat	32
4 ELÄVÄ PERINTÖ OSANA STRATEGISTA KEHITYSTÄ	35
Lainsäädäntö ja strategiat	35
Julkinen tuki	37
5 KASVATUS JA KOULUTUS ELÄVÄN PERINNÖN TURVAAJANA	40
Varhaiskasvatus ja perusopetus	40
Lukio-opetus ja ammatillinen koulutus	42
Korkeakoulut	42
Elinikäinen oppiminen - vapaa sivistystyö ja harrastukset	45
Oppimateriaalit	46
6 TUTKIMUS VAALIMISTYÖN TUKENA	49
7 TAVOITTEENA NÄKYVÄ JA MONINAINEN ELÄVÄ PERINTÖ	51
8 KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ VAHVISTAA ELÄVÄN PERINNÖN SUOJELUA	55
TAVOITTEET TOIMIKAUDELLE 2024-2028	58

Kuva: Sonja Lahtinen, CC BY-SA 4.0

Saunominen ja talviuinti ovat monelle rakkaita perinteitä.

Kuva: Saarni Säilynoja, CC BY-SA 4.0

Demoskene-työpaja Pelimuseossa Tampereen Vapriikissa.

ESIPUHE

Aineeton, elävä kulttuuriperintö ympäröi kaikkia meitä kaikkialla. Se on mukana arjen käytännöissä ja juhlaperinteissä, suullisessa perinteessä ja ruokakulttuurissa, kädentaidoissa ja esittävässä taiteissa. Myös luontoon ja ymmärrykseemme maailmasta ja maailmankaikkeudesta liittyy perinnetietoja ja -taitoja, joita vaalimme yhdessä. Erilaiset perinteen muodot siirtyvät sukupolvelta toiselle, kehittyvät ja muuntuvat yhteiskunnan muutoksien mukana.

Elävä kulttuuriperintö on osa identiteettejä ja juurevuutta, joiden kautta liitymme osaksi erilaisia yhteisöjä. Pysyäkseen elävinä ja siirtyäkseen eteenpäin perinteiden on oltava merkityksellisiä niitä kantaville yhteisöille. Erilaisten perinteiden tunteminen auttaa meitä myös ymmärtämään ja kunnioittamaan muita kulttuureja. Tämä on erityisen tärkeää kansainvälisen liikkuvuuden ja nopean teknisen ja digitaalisen kehityksen aikakaudella.

Aineettoman kulttuuriperinnön toimeenpanosuunnitelma 2024-2028 määrittää työtä tuleville vuosille. Suunnitelman avulla haluamme tuoda esiin elävän aineettoman kulttuuriperinnön merkitystä yhteiskunnassa, erityisesti sen roolia yhteisöjä yhdistävänä tekijänä, identiteetin vahvistajana ja hyvinvoinnin edistäjänä. Samalla tuomme esiin työtä, jota aineettoman kulttuuriperinnön hyväksi on tehty viimeisen vuosikymmenen aikana, jonka Suomi on ollut Unescon sopimuksen jäsen. Suunnitelma hahmottelee tietä eteenpäin aina vuoteen 2028 asti lukuisten sidosryhmien kanssa.

Toivomme toimeenpanosuunnitelman innostavan toimijoita aktiiviseen työhön elävän perinnön parissa. Monille toimijoille se voi tarkoittaa aineettoman kulttuuriperinnön tunnistamista osana omaa työtään ja uusien verkostojen luomista elävän, aineettoman kulttuuriperinnön käytön ja vaalimisen kehittämiseksi.

Tiina Merisalo

Pääjohtaja

Museovirasto

Nauhan punontaa Helsingan keskiaikapäivässä.

Mõlkin pelaaminen on noussut suureen suosioon viime vuosikymmeninä.

JOHDANTO

Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemiseksi hyväksyttiin vuonna 2003. Sopimuksen merkitys on tunnustettu laajasti ympäri maailman, ja jo 182 valtiota on liittynyt sopimukseen (1/2024). Suomessa sopimus saatettiin voimaan vuonna 2013.¹ Suomen valtio on sopimuksen osapuoli, ja opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa Unescolle sopimuksen toteuttamisesta ja seurannasta. Sopimuksen kansallisesta toimeenpanosta vastaa Museovirasto.

Aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen ohella toimeenpanoa ohjaa Unescon yhdessä jäsenmaidensa kanssa laatima toimintaohjeisto (Operational Directives)², jota päivitetään säännöllisesti. Sopimus ja toimintaohjeisto antavat kehyksen toimeenpanolle, mutta jättävät samalla runsaasti liikkumatilaa sopimuksen kansalliselle toteuttamiselle. Sopimukseen liittyvät eettiset periaatteet³ kertovat tarkemmin sopimuksen peruseriaatteista.

Sopimuksen toteuttamisesta laaditaan määräajoin raportti Unescolle. Suomen ensimmäisen raportti laadittiin vuoden 2021 aikana. Unescolle toimitettu 250-sivuinen raportti⁴ tarkastelee laajasti aineettoman kulttuuriperinnön suojelun tilaa Suomessa. Määräaikaisraportoinnista vastasi Museovirasto tukena Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. Raportti perustuu tutkimustyöhön sekä laajaan yhteisöjen, kansalaisjärjestöjen ja eri instituutioiden kuulemisprosessiin⁵ siitä, minkälaisin toimin aineetonta kulttuuriperintöä Suomessa suojellaan. Raportointi tuotti paljon uusia näkemyksiä ja näkökulmia aineettoman kulttuuriperinnön välittämisen ja turvaamisen tueksi Suomessa. Raportin pohjalta laadittu suunnitelma antaa siis tietoa aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisen tilasta Suomessa ja avaa aineettoman kulttuuriperinnön laajalla kentällä toimivien tahojen roolia. Toimeenpanosuunnitelmaan on merkitty, mitkä raportin kohdat taustoittavat tarkemmin suunnitelman eri sisältöjä.

Tämä toimeenpanosuunnitelma kattaa vuodet 2024–2028. Se korvaa Museoviraston vuonna 2015 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta laatiman suunnitelman sopimuksen kansallisesta toimeenpanosta (2015)⁶ ja siihen liittyvät toimenpideohjelmat vuosille 2016–2018⁷ sekä vuosille 2019–2022⁸. Toimeenpanosuunnitelmassa kuvataan sopimuksen kansallisen

- 1 Valtioneuvoston asetus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemiseksi tehdyn yleissopimuksen voimaansattamisesta. <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2013/20130047>.
- 2 Operational Directives for the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Heritage, <https://ich.unesco.org/en/directives>.
- 3 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/suojeleminen/eettinen-ohjeistus>.
- 4 Museovirasto, "Suomen raportti aineettoman sopimuksen toteuttamisesta Unescoon" (16.2.2022), <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut/suomen-raportti-aineettoman-sopimuksen-toteuttamisesta-unescoon>.
- 5 Museoviraston neljään erillaiseen kyselyyn vastasi yhteensä 206 tahoa, ja yhdeksään työpajaan osallistui 188 henkilöä. Myös 74 kuntaa vastasi kyselyyn.
- 6 Museovirasto, "Aineeton kulttuuriperintö: Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelusta. Suunnitelma kansallisesta toimeenpanosta", (2015). <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/Kansallinen-toimeenpanosuunnitelma.pdf>.
- 7 Museovirasto, "Aineettoman kulttuuriperinnön toimenpideohjelma 2016–2018, (2016), päivitetty 2017, <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/Aineettoman-kulttuuriperinnon-toimenpideohjelma-2016-2018.pdf>.
- 8 Museovirasto, "Aineettoman kulttuuriperinnön toimenpideohjelma 2019–2022, (2020), <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/PDF/Aineeton-toimenpideohjelma-2019-2022.pdf>.

Challah-leipä on tärkeä perinneruoka juutalaisessa kulttuurissa.

Kaustislainen viulunsoitto nimettiin Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon vuonna 2021.

toimeenpanon periaatteet, keskeiset toimijat ja niiden tehtävät. Suunnitelmassa linjataan yleissopimusta toteuttavaa työtä Suomessa ja määritetään tavoitteet sekä toimintaa kaudelle 2023–2028. Suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa. Myös aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä on osallistunut ohjelman laatimiseen. Toimenpideohjelman luonnosta kommentoi yli 80 tahoja ja henkilöä otakantaa.fi-palvelun kautta.

Mikä aineeton kulttuuriperintö?

Unescon yleissopimuksessa aineettomalla kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan käytäntöjä, kuvauksia, ilmauksia, tietoa, taitoja sekä niihin liittyviä välineitä, esineitä ja kulttuurisia tiloja, jotka yhteisöt, ryhmät ja joissain tapauksissa yksityishenkilöt tunnustavat osaksi kulttuuriperintöään. Aineettomasta kulttuuriperinnöstä käytetään rinnakkain ilmaisua elävä perintö.

Aineeton, elävä perintö voi olla esimerkiksi juhlia ja tapoja, suullista perinnettä, esittävää taidetta, käsityöperinteitä, ruokaperinteitä, pelejä ja leikkejä tai luontoa ja maailmankaikkeutta koskevia tietoja, taitoja ja käytäntöjä. Sopimuksen kohteena ovat kaikki nämä alat sekä niihin liittyvä monenlainen suojelutyö koskien erityisesti tänä päivänä harjoitettavia perinteitä.

Aineettoman kulttuuriperinnön käsitettä käytetään tässä toimeenpanosuunnitelmassa Unescon sopimuksen määritelmän mukaisesti. Samalla on syytä todeta, että käsitteestä ja sen laajuudesta käydään jatkuvaa keskustelua. Tämä edelleen jättää tilan ja mahdollisuuden haastaa ja määritellä aineettoman kulttuuriperinnön käsitettä toisin muissa yhteyksissä. On myös hyvä muistaa, että jokaisella on oikeus asettaa myös yhteisesti määritetyn kulttuuriperinnön ulkopuolelle.

e/ävä
PERINTÖ

SOPIMUKSEN TOTEUTTAMINEN SUOMESSA

Unescon yleissopimusta aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta on toteutettu jo yli vuosikymmen. Suomessa ei ole erillistä aineettomaan kulttuuriperintöön kohdistuvaa lainsäädäntöä. Kuitenkin usea lainsäädännöllä ohjattu toimiala sivuaa aineetonta kulttuuriperintöä liittyen esimerkiksi ihmisen elämään ympäristössä ja luonnossa, osallistumiseen, kulttuuriperintöön, kielellisiin ja kulttuurisiin oikeuksiin sekä kulttuurin saavutettavuuteen. On tärkeää huomata, että aineeton kulttuuriperintö koskettaa suomalaista yhteiskuntaa ja sen organisaatioita läpäisevästi. Myös Suomen perustuslaki toteaa, että vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille.

Sopimuksen toimeenpanosta lähtien aineettoman kulttuuriperinnön käsite on tullut yhä tutummaksi, ja se on sisällytetty viime vuosina muun muassa museolain (314/2019)⁹ sekä lain kuntien kulttuuritoiminnasta perusteluihin (166/2019)¹⁰. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kulttuuriperintöstrategiaksi vuosille 2023–2030¹¹ tarkastellaan ensimmäisen kerran Suomessa kulttuuriperintöä kokonaisvaltaisesti: sitä on kaikkialla ja se on osa jokaisen elämää. Kulttuuriperinnön todetaan olevan aineellista, aineetonta tai digitaalista tai se voi liittyä kulttuuri- tai luonnonympäristöön. Tavoitteena on, että kulttuuriperintöä arvostetaan ja sen suojeleminen on kaikkien yhteinen tehtävä.

Aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimuksen toimeenpanossa keskeisiä ovat kansallinen koordinointi, elävän perinnön luettelointityö sekä kansainvälinen yhteistyö. Koordinoitua vahvistaa elävän perinnön eri tahojen ja yhteisöjen verkostoitumista, lisää tietoisuutta elävästä perinnöstä ja sen merkityksistä ja korostaa sen roolia kasvatuksessa ja koulutuksessa. Elävään perintöön kohdistuvalla työllä on vahvat yhteydet YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:een. Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan entistä tiiviimpää yhteistyötä julkishallinnon organisaatioiden, yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kesken.

Tietoisuus ja median huomio aineetonta kulttuuriperintöä kohtaan on noussut Suomessa taasta tahtia sopimuksen toimeenpanon myötä. Elävän perinnön kansallinen luettelointi ja nimeäminen Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon ovat olleet tärkeitä tekijöitä. Kansainvälinen yhteistyö alalla on aktiivista. Aineettomaan kulttuuriperintöön liittyvää työtä tehdään myös monien muiden kansainvälisten sopimusten toimeenpanossa ja organisaatioiden toiminnassa. Jatkossa on tärkeää korostaa näitä yhteyksiä ja löytää lisää synergiaetuja.

9 Valtioneuvosto. 2018. Hallituksen esitys museolaiksi (HE 194/2018), <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180194>.

10 Valtioneuvosto. 2018. Hallituksen esitys kuntien kulttuuritoimintalaiksi (195/2018), <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180195>.

11 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164637>.

Aineettoman kulttuuriperinnön ala on hyvin laaja. Suomesta löytyy lukuisia elävän perinnön vaalimistyöhön osallistuvia toimijoita niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla, eivätkä kaikki vielä välttämättä tunnista itseään alan toimijoina. Tuhannet eri kansalaisjärjestöt paikallisyhdistyksineen ja muut kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat mukana aineettoman kulttuuriperinnön harjoittamisessa, suojelussa ja tunnetuksi tekemisessä. Perinnön välittämisestä ja dokumentoinnista huolehtii myös laaja museoiden, arkistojen, kirjastojen, oppilaitosten ja muiden instituutioiden verkosto. Suurin osa näistä laitoksista ja organisaatioista saa julkista rahoitusta. Myös kunnilla on tässä työssä tärkeä rooli.

Alan vaalimistyössä yhteisöjen merkitys ei vielä toteudu parhaalla mahdollisella tavalla Unescon sopimuksen hengessä. Tämän haasteen voittamiseksi on lisättävä tietoisuutta elävästä perinnöstä ja suojelutyöhön tarvittavia valmiuksia. Kansalaisyhteiskunnalla on merkittävä rooli tietoisuuden lisäämisessä ja suojelutyön valmiuksien kehittämisessä. Kansalaisjärjestöt voivat toimia yhteistyökumppaneina varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa järjestettävässä kulttuuriperintökasvatuksessa. Keskeistä on, että kaikki toimijat huomioivat nykyistä paremmin yhteisölähtöisyyttä sekä kulttuurisen monimuotoisuuden näkökulman sen kaikissa muodoissaan.

Kuva: Kuppari-Kaisu, CC BY-SA 4.0

Ritvalan helkajuhlissa neidot siunaavat sadon laulaen. Juhlaa on vietetty jo vuosisatojen ajan.

Leipominen on arjen elävää perinnettä.

Vapaapalokuntatyössä on mukana yli 30 000 ihmistä eri puolilla Suomea. Pelastusalaan liittyvä osaaminen siirtyy sukupolvelta toiselle.

1 KULTTUURIPERINTÖ ON KESTÄVIEN YHTEISKUNTIEN PERUSTA

Aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimus velvoittaa jäsenmaitaan vahvistamaan tietoisuutta elävän perinnön merkityksestä yhteiskunnassa sen eri tasoilla kansallisesti ja paikallisesti. Se tarkoittaa aineettoman kulttuuriperinnön eri muotojen tunnistamista, arvostamista, tukemista ja edistämistä eri tavoin, kuten tiedotuksen, epämuodollisen ja muodollisen kasvatuksen ja koulutuksen kautta sekä kehittämällä eri toimijoiden valmiuksia elävän perinnön vaalimisessa.

Yleissopimus painottaa erilaisten yhteisöjen kanssa tehtävää, monipuolista yhteistyötä elävän perinnön vaalimiseksi. Elävän perinnön taitoja, tapoja ja tietoja siirretään paljolti osana epämuodollista oppimista eri yhteisöissä, mukaan lukien erilaiset perheyhteisöt. Siirtymisen edellytyksenä on, että yhteisöillä on osaamista aineettoman kulttuuriperintönsä harjoittamiseen ja vaalimiseen sekä arvostusta, tahtoa ja riittävästi mahdollisuuksia pitää yllä ja siirtää elävää perintöään myös sukupolvelta toiselle. Muodollinen kasvatusta ja koulutus tukevat aineettoman kulttuuriperinnön siirtymistä eri tavoin ja eri ikätasoilla varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen sekä vapaassa sivistystyössä.

Vuonna 2021 toteutetun Kulttuuriperintöbarometrin¹² mukaan suuri enemmistö (88 %) vastaajista pitää kulttuuriperinnön säilyttämistä tärkeänä ja valtion taloudellinen tuki kulttuuriperintöä suojeleville ja hoitaville tahoille saa laajan kannatuksen. Kulttuuriperintöä pidetään varsin yksimielisesti yhteisöllisenä, ihmisiä yhdistävänä ja itseä kiinnostavana asiana. Lähes kaksi kolmesta pitää kulttuuriperintöä tärkeänä osana perheen ja suvun menneisyyttä. Samoin noin kaksi kolmannesta ihmisistä on sitä mieltä, että kulttuuriperinnöstä huolehtiminen edistää kestävästä kehitystä.

Kulttuurin rooli ja merkitys on tunnustettava

YK:n Agenda 2030 -ohjelman myötä on korostunut, että kestävä kehityksen kysymykset ja ilmastokriisi koskettavat kaikkia toimialoja ja toimijoita. Kestävä kehityksen merkitys on viime vuosina kasvanut myös aineettoman kulttuuriperinnön suojelun yleissopimuksen toimeenpanossa. Unesco tarjoaa monia erilaisia materiaaleja ja koulutusta kestävä kehityksen näkökulmien vahvistamiseksi elävän perinnön parissa tehtävässä työssä. Unesco ja muut kansainväliset organisaatiot, kuten UCLG (Global Network of Cities, Local and Regional Governments), ovat voimakkaasti korostaneet kulttuurin monipuolista roolia kestävyystavoitteiden saavuttamisessa ja kestävämpien yhteiskuntien kehittämisessä.

12 Kulttuuriperintöbarometri 2021, <https://www.museovirasto.fi/fi/palvelut-ja-ohjeet/julkaisut/kulttuuriperintobarometri>.

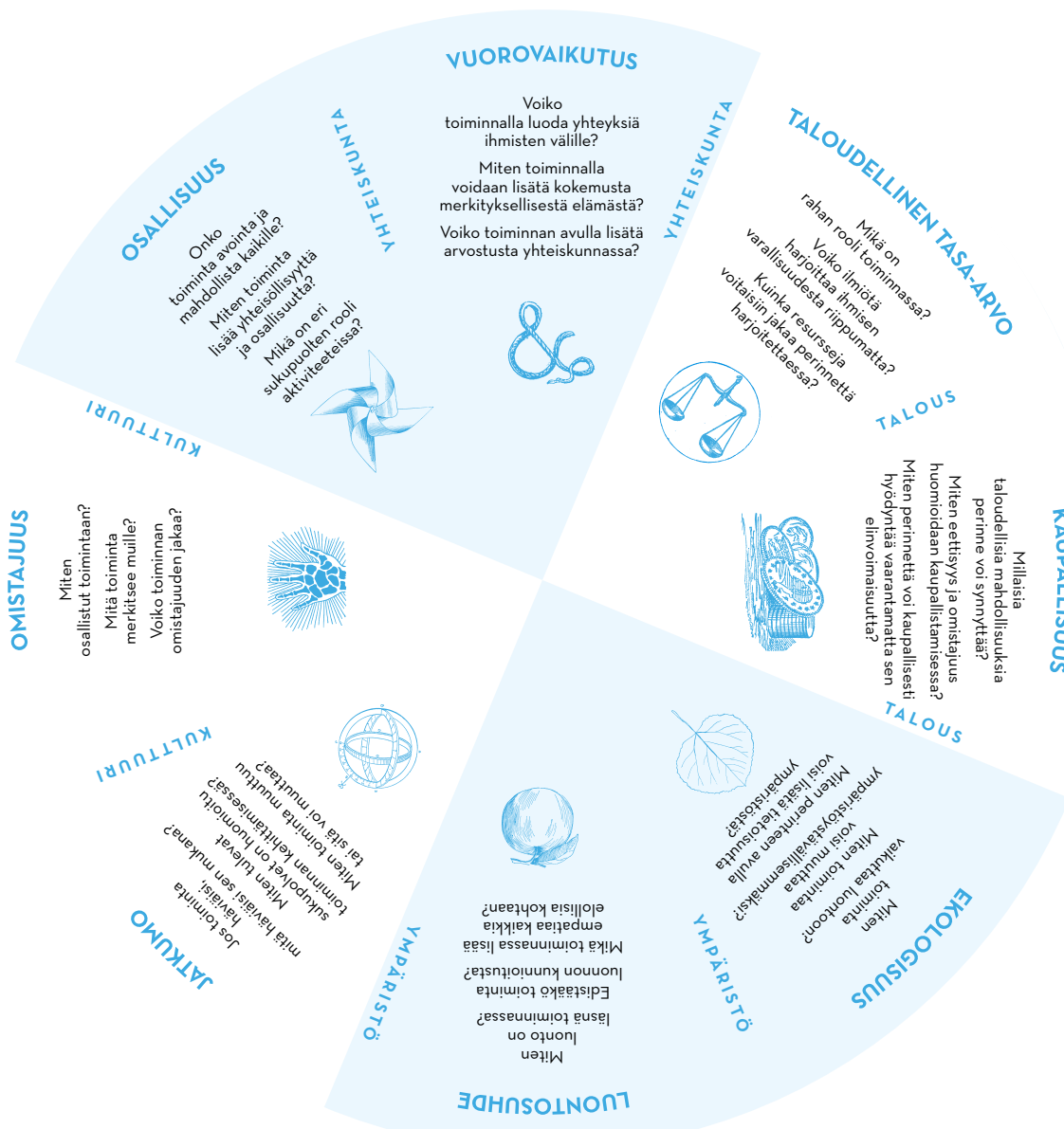
Aineeton kulttuuriperintö voi tukea YK:n Agenda 2030-tavoitteiden toteutumista monin tavoin.

Alkuperäinen kuva: https://en.unesco.org/sites/default/files/eng_sdg_moment_culture_in_the_vnrs_flyer_final_0.pdf.

Syyskuussa 2022 hyväksytyn Kulttuurin ja kehityksen maailmankonferenssin Mondiacult-loppujulistuksen¹³ ydinviesti on, että kulttuuri tulee ymmärtää sen laajassa merkityksessä ja koko maailman yhteisenä hyvänä. Kulttuurin merkitys pitää tunnistaa ja tunnustaa kestävä kehityksen olennaisesti mahdollistavana tekijänä, ja se tulee huomioida ja kirjata erilaisissa politiikkadokumenteissa kuten strategioissa, suunnitelmissa ja muissa kehittämisasiakirjoissa.

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon kaltaisten kriisien seuraukset vaikuttavat suoraan etenkin luontoon liittyvään aineettoman kulttuuriperintöön ja niitä harjoitaviin yhteisöihin. Parempi ymmärrys siitä, miten kestävyys eri ulottuvuudet (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen) kietoutuvat yhteen, vaatii edelleen tiedotusta ja yhteistä oppimista. Koska elävä, aineeton kulttuuriperintö toteutuu ja siirtyy yhteisöjen toiminnassa, on sillä monipuoliset mahdollisuudet lisätä ja vahvistaa kestäviä valintoja ja elämäntapoja. Elävän perinnön suojelutyössä on mahdollista soveltaa kestävä kehityksen eri painotuksia, jotka kaikki kytkeytyvät toisiinsa. Usein esimerkiksi perinteiseen tietoon nojaavat tietämys- ja toimintamallit tukevat kestävä kehityksen tavoitteita, mutta myös elävän perinnön eri muotojen harjoittamista voi parantaa siten, että ne ovat paitsi ekologisesti myös sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestäviä.

13 <https://okm.fi/documents/1410845/3898342/Loppujulistus+Mondiacult+2022+fi.pdf/f020b0a0-13b7-2434-8766-b35588cf72cf/Loppujulistus+Mondiacult+2022+fi.pdf?version=1.1&t=1670507562525>.

Kestävä kehitys on ollut tärkeä painopiste Museoviraston elävän perinnön työssä viime vuosina. Kestävän kehityksen kompassi¹⁴ tehtiin yhdessä Taiteen edistämiskeskuksen ja muiden kumppanien kanssa työkaluksi kestävyuden ulottuuksien tunnistamiseen ja kehittämiseen. Vuonna 2019 kehitetty kompassi on käännetty jo 18 kielelle ja se on levinnyt ympäri maailmaa. Toinen työkalu, perintöhyyrä, taas on suunnattu keskusteluun elävästä perinnöstä lasten ja nuorten kanssa, sekin löytyy jo 16 eri kielellä.¹⁵

Tulosta paksulle paperille, leikkaa katkoviivaa pitkin ja kiinnitä keskeltä esim. haaraniitillä pohjakiekkoon (sivu 2)

14 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut/kompassi>.

15 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut/perintohyyra>.

Museoviraston koordinoima yhdeksän maan yhteinen hanke LIVIND - Luova ja elävä kulttuuriperintö Pohjoisen ulottuvuuden alueiden voimavarana¹⁶ (2022-2025) vahvistaa aineettoman kulttuuriperinnön roolia paikallisyhteisöissä kestävän kehityksen, hyvinvoinnin ja toimeentulon lähteenä.

Elävään perintöön liittyvää kestävä matkailua on kehitetty yhteistyössä Visit Finlandin kanssa ja järjestetty webinaareja ja työpajoja. Visit Finlandin ja Museoviraston yhteistyönä on julkaistu vuonna 2022 opas Yhteinen polku - Opas elävän perinnön vastuulliseen matkailulliseen tuotteistamiseen¹⁷.

Kulttuuriperintö elää yhteisöissä

Aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimuksen määräaikaisraportointia varten toteutettujen kyselyiden perusteella yhteisöt näkevät aineettoman kulttuuriperinnön yleisesti positiivisena voimavarana elämässä. Perinteiden koetaan vahvistavan yhtenäisyyttä, hyvinvointia ja sosiaalista joustavuutta, mikä puolestaan tukee sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä. Monet aineettoman kulttuuriperinnön vaalimisen muodot vertautuvat vaikutuksiltaan taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin, joita on tutkittu monissa erilaisissa hankkeissa viime vuosina. Joissakin aineettoman kulttuuriperinnön muodoissa saavutettavuuteen liittyvät kysymykset ovat suhteellisen helposti ratkaistavissa, mutta toiset vaativat enemmän pohdintaa ja toimenpiteitä. Kulttuuritarjonta on saavutettavaa, kun erilaiset yleisöt voivat käyttää sitä ja osallistua siihen mahdollisimman helposti ja esteettömästi.

Kulttuurin saavutettavuutta voidaan parantaa poistamalla osallistumisen esteitä. Esteet voivat liittyä aisteihin, viestintään, ymmärtämisen vaikeuteen, asenteisiin, fyysisiin, sosiaalisiin tai taloudellisiin tekijöihin sekä päätöksenteossa oleviin puutteisiin.

Taiteen edistämiskeskus, saavutettavuuden, moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden kysymyksissä toimiva Kulttuuria kaikille-palvelu sekä kulttuurihyvinvoinnin yhteyspiste ja yhteistyöverkosto Taikusydän ovat tuottaneet useita raportteja ja selvityksiä kulttuurin saavutettavuudesta ja kulttuurisesta hyvinvoinnista sekä edistäneet niiden tulosten levittämistä.¹⁸ Lisäksi opintokeskus Kansalaisfoorumin vuonna 2022 toteuttamassa laajassa selvityksessä¹⁹ kävi ilmi, että kulttuurin harrastamisella koetaan olevan merkittäviä vaikutuksia harrastajiensa elämään useilla eri osa-alueilla.

16 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/livind>.

17 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut/visit-finlandin-ja-museoviraston-opas-ilmestynyt>.

18 Taikusydän 2023, <https://taikusydän.turkuamk.fi/tietopankki/taikusydämen-julkaisut-ja-tietokortit/taikusydämen-julkaisut/>.

19 Pulkkinen 2023, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi, <https://kansalaisfoorumi.fi/julkaisu/kulttuuriharrastamisen-koetut-vaikutukset-selvitys/>.

Moottorisahaveistoon liittyen järjestetään erilaisia tapahtumia ja kilpailuja.

Iranilainen klassinen musiikki löytyy myös Elävän perinnön wikiluettelosta.

Figuuriharrastuskulttuurissa hahmoja kerätään, tehdään, maalataan ja niillä pelataan.

Koululaisten elävään kulttuuriperintöön kuuluvat kaverisynttärät.

Unescon yleissopimuksessa todetaan, että aineeton kulttuuriperintö on tärkeä kulttuurisen moninaisuuden kannustin. Aineeton kulttuuriperintö luo pohjaa oman ja muiden kulttuurien arvostamiselle. Erilaisten kulttuurien tuntemus, juhlaperinteet, ruokakulttuurit, esittävät taiteet, käsityöt tai luontoon liittyvä tietotaito avaavat ymmärrystä eri kulttuureiden välille.

Suomessa perinteisiin vähemmistöihin luetaan kuuluviksi saamelaiset, ruotsinkieliset, romanit, juutalaiset, tataarit ja karjalaiset. Muita kieli- ja kulttuurivähemmistöjä ovat mm. inkerinsuomalaiset, vanhavenäläiset ja uudemmat maahanmuuttajaryhmät. Maahanmuutto lisää voimakkaasti yhteiskunnan monimuotoisuutta. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 Suomessa asui vakituisesti 496 000 äidinkieleltään vieraskielistä henkilöä eli 8,9 prosenttia koko väestöstä. Kielellä on tärkeä merkitys aineettoman kulttuuriperinnön tunnistamisessa, suojelussa ja vaalimisessa. Myös eri vammaisryhmillä, eri uskontokuntiin kuuluvilla, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöillä ja eri ikäryhmillä on omia kulttuurisia erityispiirteitä.

Elävää perintöä voidaan hyödyntää vuoropuhelussa, joka edistää keskinäistä kunnioitusta, konfliktien ratkaisemista ja rauhan rakentamista. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi aineettoman kulttuuriperinnön huomioimista osana toimialojen välisiä kehityshankkeita. Kehittämistyön tulee olla kaikki yhteiskunnan sektorit ja kerrokset osallistavaa mukaan lukien eri ikäryhmät ja sukupuolet, vammaiset henkilöt, eri etniset ryhmät, alkuperäiskansat sekä haavoittuvien ryhmien jäsenet. Myös vaikeaa tai ristiriitaista kulttuuriperintöä on tärkeää käsitellä osana työtä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2023 julkistaman ”Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi” -toimenpideohjelman²⁰ tavoitteena on ottaa huomioon Suomen väestön moninaisuus kaikessa taide- ja kulttuuripoliittisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Ohjelman avulla ministeriö toteuttaa strategiansa mukaisia kulttuuripoliittisia tavoitteita tulos-, tavoite- ja resurssiohjauksen keinoin yhteistyössä hallinnonalan virastojen, kulttuurilaitosten, kuntien sekä taiteen ja kulttuurin eri alojen yhteisöjen kanssa. Toimenpideohjelmassa aineeton kulttuuriperintö tunnustetaan tärkeänä voimavarana ja edellytyksenä rikkaalle kulttuurielämälle.

Kulttuurinen moninaisuus on ollut tärkeä teema yleissopimuksen toimeenpanossa Suomessa. Useita tapahtumia ja työpajoja on järjestetty alan sidosryhmien kanssa. Museoviraston yhteistyössä Taiteen edistämiskeskus Taiken, Kulttuuria kaikille -palvelun ja Globe Art Pointin kanssa 2022-2023 toteuttama Elävän perinnön lähettiläät -hanke vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden näkökulmaa aineettoman kulttuuriperinnön työssä. Hankkeeseen valitut kuusi elävän perinnön lähettilästä pitivät työpajoja erilaisten kulttuuristen ryhmien parissa. Näiden perusteella Elävän perinnön wikiluetteloon saatiin uusia artikkeleita, jotka kuvaavat erilaisten ryhmien perinteitä. Muun muassa meksikolainen kuolleiden päivä Suomessa, juutalaisten challah-leipäperinne sekä Chilen kansallispäivän juhlinta Suomessa saivat omat artikkelinsa.

20 <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/toimenpideohjelma-moninaisuuden-edistamiseksi-taiteen-ja-kulttuurin-alalla>.

Saamelaisten aineeton kulttuuriperintö

Saamelaiskulttuuriin luetaan kuuluvaksi saamen kielet, saamelainen kulttuuriperintö, saamelaisten kulttuuri-ilmaukset, saamelaisten perinteinen tieto, perinteiset saamelaiselinkeinot ja niiden nykyaikaiset harjoittamisen muodot samoin kuin saamen käsityö ja muut saamelaisten alkuperäiskansana harjoittaman kulttuurin tavat ja muodot. Saamelaista kulttuuriperintöä ovat mm. saamelainen rakennusperinne, historiallinen esineistö, saamen puku, käsityö, perinteisiin elinkeinoihin liittyvät taidot ja perinteet, paikannimet, taide, joikuperinne, suullinen kertomaperinne, saamelainen maisemäkäsitys, perinteinen tieto ja kieli. Aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö liittyvät saamelaiskulttuurissa hyvin läheisesti yhteen.

Suomessa on noin 8 000 saamelaista, jotka puhuva kolmea eri saamen kieltä: pohjois-saamea, inarinsaamea sekä koltansaamea. Saamelaisilla on kulttuurinen itsehallinto, josta vastaa saamelaiskäräjät. Saamelaismuseo Siida Inarissa on valtakunnallinen vastuumuseo, joka tallentaa, tutkii ja esittelee Suomen saamelaisten kulttuuriperintöä. Saamelaisten aineetonta kulttuuriperintöä on tuettu useissa hankkeissa vuosien varrella. Huomiota on kiinnitetty erityisesti eettisesti kestävään matkailuun.²¹ Osana aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen toimeenpanoa on järjestetty useita tapahtumia, seminaareja ja webinaareja yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa. Suomi, Ruotsi ja Norja ovat työskennelleet yhdessä saamelaisen elävän kulttuuriperinnön suojelemisen parissa useita vuosia. Suojelutoimenpiteissä on tärkeää kuulla ja toimia koko Saamenmaan alueen toimijoiden kanssa.

→ Lue lisää Unescolle toimitetun raportin luvuista 13.2-15.¹²²

Kulttuuriperintö on kestävien yhteiskuntien perusta

Tavoite: Aineeton kulttuuriperintö on keskeinen tekijä kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta ja hyvinvoinnin tukena.

Museoviraston toimenpiteet:

- Nostamme esiin aineettoman kulttuuriperinnön merkitystä yhteiskunnassa esimerkiksi hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistamisessa viestinnän keinoin monikielisesti ja erilaisissa tapahtumissa. Erityisesti yhteistyötä tehdään Unescoon nimettyjen kohteiden ja kansallisen luettelon kohteiden kanssa.

21 <https://samediggi.fi/vastuualueet/elinkeinot-oikeus-ja-ymparisto/saamelaismatkailun-eettiset-ohjeet/>.

22 Suomen raportti Unescolle, https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/ICH_Periodic-Report-2022_final.htm.

- Sitoudumme omassa työssämme kokonaisvaltaiseen kestävyden, vastuullisuuden ja osallisuuden huomioimiseen kaikessa elävän perinnön työssä.
- Jatkamme työtä elävän perinnön ja kestävä kehityksen yhteyksien näkyväksi tekemisessä ja hyvien käytäntöjen jakamisessa hankkeiden, tapahtumien ja työkalujen avulla. Toimimme yhdessä monialaisen kotimaisen ja kansainvälisen toimijaverkoston kanssa.
- Jatkamme yhteistyökumppanien kanssa kehitettyjen työkalujen kehittämistä ja levittämistä alan toimijoiden käytännön työn vaikuttavuuden lisäämiseksi (Kestävä kehityksen kompassi, Perintöhyrrä).
- Teemme yhteistyötä erilaisten kulttuuristen ja kieliryhmien sekä alaan liittyvien organisaatioiden kanssa kulttuurisen moninaisuuden näkökulman vahvistamiseksi tapahtumien, työpajojen, wikiartikkelien ja hankeavustusten kautta. Tuemme osaltamme opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpideohjelmalla taiteen ja kulttuurin moninaisuuden edistämiseksi.
- Jatkamme yhteistyötä saamelaiskäräjien kanssa saamelaisten aineettoman kulttuuriperinnön suojelemiseksi yhdessä Ruotsin ja Norjan kanssa.

Kuva: Anne Ollila

Poronhoito on näkyvin osa saamelaiskulttuuria. Sen yhteisöllinen ja kulttuurinen merkitys on edelleen suurta ja poronhoidon vuotuistapahtumiin osallistuu yleensä koko suku.

2 ELÄVÄN KULTTUURIPERINNÖN SUOJELUTYÖN PERUSTA

Unescon yleissopimus antaa perustan aineettoman kulttuuriperinnön suojelemiseksi tehtävälle työlle. Sopimuksen hyväksymisen myötä myös Suomessa on lähdetty rakentamaan tarvittavaa työnjakoa, toimintatapoja ja työvälineitä. Työtä elävän perinnön hyväksi halutaan tehdä yleissopimuksen hengen mukaisesti yhteisölähtöisesti perinteen vaalijoiden kanssa. Sopimuksen toimeenpanosta kuitenkin vastaavat viranomaiset.

Sopimuksen avaintoimijat

Suomen valtio on Unescon aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta tehdyn yleissopimuksen osapuoli ja vastaa siitä, että sopimuksen velvoitteet täyttyvät. Suomessa **opetus- ja kulttuuriministeriö** vastaa sopimuksen toteuttamisesta ja seurannasta Unescolle.

Museovirasto vastaa sopimuksen kansallisesta toimeenpanosta. Sen vastuulla ovat kansallinen koordinointi, aineettoman kulttuuriperinnön kansallinen luettelointi ja yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa kansainvälinen yhteistyö. Museovirasto vastaa sopimukseen liittyvästä valtakunnallisesta viestinnästä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on osoittanut Museoviraston jaettavaksi määrärahan kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpanoon. Tästä määrärahasta Museovirasto jakaa vuosittain avustuksia aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen mukaisiin yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin.²³ Avustuksen tavoitteena on edistää Unescon aineettoman kulttuuriperinnön suojelemista koskevan yleissopimuksen toimeenpanoa, levittää tietoisuutta sekä laajentaa yhteisöjen osallistumismahdollisuuksia sopimuksen koskemasta kulttuuriperinnöstä. Viime vuosina on tuettu yhteensä yli 40:ää hanketta 456 000 eurolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on nimennyt Museoviraston työn tueksi asiantuntijaryhmän²⁴. Järjestyksessään kolmas aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä toimii kaudella 2022-2026.

Elävän perinnön ringit²⁵ toimivat Museoviraston työn tukena Unescon sopimuksen toimeenpanotyössä. Ringit ovat monialaisia toimijaverkostoja, joiden kautta toimitaan vuorovai-
kutuksessa elävän perinnön eri yhteisöjen, kolmannen sektorin ja perinteenharjoittajien kans-

23 Avustukset aineettoman sopimuksen yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin, <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/artikkeli/avustukset-aineettoman-sopimuksen-yhteistyö-ja-kehittämishankkeisiin>.

24 Aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä, <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/sopimus-suomessa/asiantuntijaryhmat>.

25 Museovirasto, "Elävän perinnön ringit", <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/sopimus-suomessa/elavan-perinnon-ringit>.

Suomessa on joitakin kymmeniä posetiivin soittajia.

Körttjuhlat keräävät yhteen ja veisaamaan kymmeniä tuhansia ihmisiä joka vuosi.

sa. Ringit kokoavat yhteen eri alojen perinteen harjoittamisesta, siirtämisestä, koulutuksesta, tutkimuksesta, dokumentoinnista ja tallentamisesta vastaavat toimijat. Toiminnassa on neljä suoraan toimeenpanoon liittyvää rinkiä: käsityörinki (perustettu 2015), luontorinki (2016), kansanmusiikin ja kansantanssin rinki (2016) sekä suullisen perinteen rinki (2018). Lisäksi Unescon luettelon tiimoilta on perustettu saunarinki (2019) sekä limisaumaveneperinnerinki (2021).

Ringit järjestävät monipuolista toimintaa, kuten tapahtumia, sekä tuottavat erilaisia julkaisuja ja työkaluja, kuten Käsityön äärellä -keskustelukortit.²⁶ Rinkien tehtäviä voivat olla esimerkiksi tietoisuuden lisääminen elävän perinnön turvaamisesta, sopimuksen toimeenpanoa koskevan tiedon välittäminen ja elävän perinnön luetteloitiin innostaminen oman alan toimijoiden parissa.

Kansalaisjärjestöillä, joilla on tunnustettua osaamista aineettoman kulttuuriperinnön alalla, on mahdollisuus hakea akkreditointia eli neuvoa antavaa roolia Unescon sopimuksen toimielimiltä. **Akkreditoituneet järjestöt** tuovat oman panoksensa sopimuksen toteuttamiseen kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta ja toimivat sen toimeenpanon tukena kansallisesti ja Unescon tasolla maailmanlaajuisesti. Suomesta Kansanmusiikki-instituutti ry sekä Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry ovat Unescon yleissopimukseen akkreditoimia järjestöjä. Yhteensä sopimukseen akkreditoituneita järjestöjä on 217 (1/2024).

Luettelointi antaa elävälle perinnölle näkyvyyttä

Aineettoman kulttuuriperinnön luettelointi on tärkeä osa yleissopimusta ja yksi harvoista sopimusmaita velvoittavista artikloista. Luetteloinnin²⁷ avulla vahvistetaan tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön olemassaolosta ja vaalimisen tärkeydestä. Aineettoman kulttuuriperinnön luettelointia toteutetaan Suomessa kahdella tasolla.

Osallistava ja jatkuvasti avoin **Elävän perinnön wikiluettelo**²⁸ tarjoaa yhteisöille alustan tuoda esiin omaa aineetonta kulttuuriperintöään. Vuonna 2016 avattu luettelo sisältää jo yli 240 artikkelia neljältä sadalta eri taholta (1/2024). Ehdotuksia wikiluetteloon voivat tehdä erilaiset yhteisöt eli esimerkiksi yhdistykset, organisaatiot tai ryhmä yksityishenkilöitä. Wikiluettelo täydentävät ne yhteisöt, jotka perinnettä harjoittavat.

Wikiluettelo on tehokas alusta tietoisuuden lisäämiseen elävästä perinnöstä. Kävijöitä sivustolla on tuhansia: vuonna 2023 kävijöitä oli 100 000 yli 150 maasta. Wikiluettelo toimii läh-

26 Taitoliitto, "Työkaluja ja ideoita käsityön elävän perinnön toimintaan",

<https://www.taito.fi/me-olemmme-taito/kasityon-aineeton-kulttuuriperinto/kasityon-elavan-perinnon-tyokaluja/>.

27 Aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen yhteydessä käytettävä *luettelointi*-termi on käännetty englanninkielisestä *inventorying*-sanasta. Elävän perinnön luettelointia tehdään yhdessä yhteisöjen kanssa. Se eroaa esimerkiksi museoiden kokoelmatyössä tarkoitetusta luetteloinnista (*cataloguing, description*), jolla tarkoitetaan tapoja tallentaa tietoja museoiden tai muiden organisaatioiden kokoelmiin kuuluvista objekteista ja niihin liittyvistä toimenpiteistä.

28 <https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/>.

teenä erilaisille yhteisöille, koulutusorganisaatioille, medialle ja suurelle yleisölle. Artikkelien tarjoamaa tietoa hyödynnetään myös Museoviraston ylläpitämällä oppimateriaalisivustolla, joka tarjoaa materiaalipaketteja koulujen käyttöön.

Luettelossa esiteltävät perinteet voivat liittyä juhliin, ruokaan, käsitöihin, musiikkiin ja tanssiin, esittävään taiteeseen, peleihin, luontoon tai suullisiin perinteisiin. Myös aineettoman kulttuuriperinnön vaalimiseen liittyviä hyviä käytäntöjä, projekteja tai menetelmiä voidaan lisätä luetteloon. Sivustolta löytyy tietoa suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Artikkeleita on näiden kielten lisäksi mahdollista julkaista millä tahansa muilla kielillä.

Yhteisöjen on mahdollista hakea elävän perinnön ilmiötään wikiluettelosta edelleen **Elävän perinnön kansalliseen luetteloon**, jossa on tällä hetkellä 86 kohdetta. Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää kansallisen luettelon kohteista Museoviraston esityksestä. Viraston tukena valmistelussa toimii aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä. Lisäksi hakemuksia myös vertaisarvioidaan. Kansallisen luettelon tarkoituksena on tuoda tunnustusta ja näkyvyyttä siihen nimetyille kohteille. Hakuja kansalliseen luetteloon järjestetään määräajoin, aiemmin vuosina 2017, 2019 ja 2023. Elävän perinnön kansallisesta luettelosta on mahdollista tehdä ehdotuksia valmisteltavaksi Suomen esityksiksi Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteluihin.

Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luettelot

Unesco ylläpitää sopimukseen liittyen kahta aineettoman kulttuuriperinnön luetteloa sekä hyvien suojelukäytäntöjen rekisteriä. Luetteloiden avulla halutaan tuoda näkyvyyttä elävälle perinnölle eri puolilla maailmaa ja jakaa hyviä käytäntöjä maiden kesken. Tunnetuin ja laajin on ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luettelo (Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity). Kiireellistä suojelua vaativan aineettoman kulttuuriperinnön luettelo (List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding) nostaa esiin uhanalaisia kohteita. Hyvien suojelukäytäntöjen rekisteri (Register of Good Safeguarding Practices) esittelee erilaisia metodeja. Luetteloissa on jo 730 kohdetta 145 maasta (01/2024).²⁹

Suomella on neljä kohdetta Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luettelossa: saunaperinne Suomessa (nimitys 2020), kaustislainen viulunsoittoperinne (2021) sekä monikansalliset kohteet pohjoismainen limisaumaveneperinne (2021) sekä käsityönä valmistettuun lasiin liittyvä tieto, taito ja tekniikat (2023).

→ Lue lisää raportista Unescolle (indikaattorit 7 ja 8)³⁰

29 <https://ich.unesco.org/en/lists>.

30 Suomen raportti Unescolle, https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/ICH_Periodic-Report-2022_final.htm.

Aineettoman kulttuuriperinnön suojelutyön perusta

Tavoite: Jatkamme tiedon keräämistä ja levittämistä Unescon sopimuksen piiriin kuuluvasta elävästä perinnöstä suojelutyön perustaksi. Teemme tätä työtä yhdessä perinneyhteisöjen kanssa suojelutyötä tukien. Yhä suurempi osa elävästä perinnöstä Suomessa on tallennus- ja suojelutyön kohteena.

Museoviraston toimenpiteet:

- Kasvatamme Elävän perinnön wikiluettelon tunnettuutta viestinnän keinoin eri kielillä Suomessa ja kansainvälisesti. Kannustamme eri yhteisöjä, myös vähemmistöjä, tekemään luetteloiden kautta näkyväksi omaa elävää perintöään. Erityisesti pyritään kasvattamaan hyvien käytäntöjen osuutta.
- Teemme tiivistä yhteistyötä laaja-alaisesti elävän perinnön rinkien ja muiden elävän perinnön aloilla aktiivisten toimijoiden kanssa. Kehitämme yhteistyötä maakuntien, kuntien ja kotiseututoimijoiden kanssa.
- Tuemme akkreditoituneita järjestöjä niiden työssä aineettoman kulttuuriperinnön näkökulman jalkauttamiseksi Suomessa sekä niiden kansainvälisessä työssä.
- Teemme yhteistyötä Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloihin nimettyjen kohteiden taustayhteisöjen kanssa suojelutyön kehittämiseksi. Raportoimme Unescolle kohteiden suojelusta osana Suomen kausiraporttia.
- Avaamme toimeenpanokauden aikana yhden kansallisen haun Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloihin, painopisteenä hyvät suojelukäytännöt.

Heinää kootaan edelleen seipäille talkoilla joka kesä eri puolilla Suomea.

3 AINEETONTA KULTTUURIPERINTÖÄ VAALII TOIMIJOIDEN LAAJA KENTTÄ

Aineettoman kulttuuriperinnön ytimessä ovat moninaiset yhteisöt, joissa aineetonta kulttuuriperintöä eri muodoissaan ylläpidetään, suojellaan ja siirretään. Vaalimistyöhön osallistuu Suomessa huomattava määrä erilaisia toimijoita. Koulutuksen, tutkimuksen, muistiorganisaatioiden ja kulttuuri-instituutioiden rakenteet toimivat Suomessa laajasti ja vakiintuneesti, mikä omalta osaltaan tukee aineettoman kulttuuriperinnön säilymistä ja siirtämistä. Yhteiskunta tukee yhteisöjä, yhdistyksiä ja perinteen taitajia monin eri keinoin. Oppilaitoksia käsitellään erikseen luvussa 4. Koulutus ja kasvat.

Kansalaisjärjestöt

Kansalaisjärjestötoiminnalla on pitkät ja vahvat perinteet Suomessa. Myös aineettoman kulttuuriperinnön vaalimisessa järjestöillä ja niiden alue- ja paikallistasoilla on tärkeä rooli. Suuri osa yhdistyksistä toimii vapaaehtoisvoimin, mutta osalla on ainakin kattojärjestötasolla myös palkattuja työntekijöitä. Kansalaisjärjestöjen ja yhdistysten ohella aineetonta kulttuuriperintöä vaalivat monet paikallisyhteisöt, kuten kaupunginosaryhmät, harrastusporukat ja työyh-

teisöt. Tuhannet kulttuuri- ja harrastusyhdistykset toimivat kotiseututyön, esittävien taiteiden, käsitöiden ja suullisen perinteen parissa. Esimerkiksi luontoon liittyviä perinteitä siirtää ja vaalii laaja kenttä luonto-, ulkoilu-, liikunta-, retkeily-, metsästys- ja kalastusjärjestöjä.

Muistiorganisaatiot

Aineettomaan kulttuuriperintöön kuuluvia ilmiöitä tallentavat Suomessa pääosin museot, arkistot ja kirjastot. Ammatillisesti ylläpidetyissä muistiorganisaatioissa dokumentoinnista vastaavat ammattilaiset ja asiantuntijat, mutta myös järjestöt, ammatinharjoittajat ja erilaiset oppilaitokset dokumentoivat ja tallentavat aineistoja omaan toimintaansa liittyvästä elävästä perinnöstä. Lähes kaikki nämä instituutiot ja järjestöt saavat julkista rahoitusta valtiolta, aluehallinnolta tai kunnilta joko toiminta-avustusten tai yksittäisten hankeavustusten muodossa.

Yleissopimuksen tavoitteena on suunnata muistiorganisaatioiden työtä tukemaan elävää perintöä ja sen siirtämistä tuleville sukupolville. Museoiden, arkistojen ja kirjastojen työ aineettoman kulttuuriperinnön dokumentoinnin, tutkimisen ja tiedon jakamisen eteen on tärkeää kulttuurin harjoittajia ja yhteisöjä sekä koko yhteiskuntaa ajatellen. Yhteisölähtöinen toimintatapa yleistyy, mikä tarkoittaa yhteisöjen yhä vahvempaa mukaan ottamista tallentamistyöhön. Monet muistiorganisaatiot tekevät myös merkittävää tutkimustyötä.

Tiedonhakupalvelu Finna on koti Suomen miljoonille kulttuuri- ja tiedeaineistoille. Finnaan tuovat sisältöjä sadat kotimaiset toimijat, kuten arkistot, kirjastot ja museot. Hakupalvelun kautta voi tutustua monimediaisiin aineistoihin – kuviin, teksteihin, äänitteisiin, videoihin ja muihin materiaaleihin – kaikilta elävän perinnön alueilta. Kansalliskirjasto ylläpitää ja kehittää Finna-palvelua jatkuvasti yhteistyössä arkistojen, kirjastojen, museoiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Museot

Suomalaiset museot tallentavat, säilyttävät, tutkivat ja asettavat esille sekä aineellista että aineetonta kulttuuriperintöä. Museoiden toiminnassa on tärkeässä roolissa kävijöiden ja eri yhteisöjen osallistaminen monipuolisen yhteistyön kautta. Usein museot myös toimivat erilaisten ihmisten, ryhmien ja yhteisöjen avoimina kohtaus- ja tapahtumapaikkoina mahdollistaen kulttuuriperinnön teemojen monipuolisen käsittelyn, hyödyntämisen, tallentamisen vaalimisen ja pohtimisen.

Ammatillista museotoimintaa säätelee museolaki (314/2019), jonka viimeisimmässä uudistuksessa perusteluihin tuli mukaan myös aineeton kulttuuriperintö. Suomessa on yli 300 ammatillisesti hoidettua museokohdetta, joista osalla on erityisiä vastuutehtäviä. Tällä hetkellä Suomessa on 32 alueellista vastuumuseota ja 18 valtakunnallista vastuumuseota³¹, joiden työkenttään monenlaiset elävät perinteet liittyvät läheisesti. Näiden lisäksi Suomessa toimii satoja ei-ammattillisia museoita, kuten kotiseutumuseoita, jotka tahoillaan tekevät työtä paikallisen aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön parissa.

Tietoisuus aineettomasta kulttuuriperinnöstä on lisääntynyt museokentällä Museoviraston, Museoliiton, Suomen Kotiseutuliiton ja museoiden yhteistyönä järjestettyjen kampanjoiden, tapahtumien, materiaalien ja koulutusten myötä. Myös kansainvälisen museoliiton (International Council of Museums, ICOM) uudistunut määritelmä museoista³² huomioi aineettoman kulttuuriperinnön. Ymmärrys aineettoman kulttuuriperinnön vaalimistyöstä on laajenemassa ja muuttumassa yhteisöjä osallistaviksi toimintatavoiksi kautta koko museotoiminnan aina tallennuksesta ja kokoelmienhoidosta näyttelyiden suunnitteluun ja toteutukseen ja museo-pedagogiikkaan asti. Elävän perinnön työ luo museoihin myös uudenlaisia toimintatapoja ja palveluita sekä avaa uudenlaisia yhteistyöverkostoja.

TAKO eli ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto kehittää ja koordinoi museoiden harjoittamaa ilmiöpohjaista nykydokumentointia, joka kohdistuu usein juuri elävän perinnön ilmiöihin. Myös tiedekeskukset ja Metsähallituksen luontokeskukset³³ ovat museoiden rinnalla aineettoman kulttuuriperinnön keskustelupaikkoja.

Museovirasto ja Museoliitto ovat tehneet yhteistyötä aineettoman kulttuuriperinnön näkökulman esiin nostamiseksi usean vuoden ajan. Vuonna 2020 järjestettiin webinaari elävää perinnöstä pohjoismaisissa museoissa. Tapahtuma keräsi yhteensä 260 osallistujaa 12 eri maasta. Vuonna 2021 järjestettiin kaksi puolen päivän mittaista webinaaria suomalaisille museoalan ammattilaisille aineettoman kulttuuriperinnön temasta. Museoviraston ylläpitämältä aineetonkulttuuriperinto.fi-sivustolta³⁴ löytyvät työpajaohjeet ja 40 suomalaisen museon työstä kertovat inspiraatiokortit³⁵ tarjoavat konkreettisia välineitä ja lähestymistapoja elävään perintöön museoiden työssä.

31 Valtakunnallisia vastuumuseoita ovat Alvar Aalto -museo, Designmuseo, Forum Marinum, Lusto - Suomen metsämuseo, Mabilia auto- ja tiemuseo, Postimuseo, Saamelaismuseo Siida, Suomen arkkitehtuurimuseo, Suomen Ilmailumuseo, Suomen käsityön museo, Suomen lasimuseo, Suomen maatalousmuseo Sarka, Suomen Rautatiemuseo, Suomen Urheilumuseo, Suomen valokuvataiteen museo, Teatterimuseo, Tekniikan museo, Työväenmuseo Werstas (09/2023)

32 <https://icom.museum/en/news/icom-approves-a-new-museum-definition/>.

33 <https://www.luontoon.fi/luontokeskukset>.

34 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/suojeleminen/muistiorganisaatiot>.

35 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut/inspiraatiokortit-museoille>.

Suomenkarjan ja muiden kotieläinten hoitoon liittyviä monenlaista tietotaitoa.

Jokamiehenoikeudet mahdollistavat marjastamisen kaikkialla Suomessa.

Arkistot

Suomessa toimii laaja julkisten ja yksityisten arkistojen verkosto. Arkistojen tehtäviin kuuluvat dokumentointi, tallentaminen ja säilyttäminen sekä tiedon ja materiaalien välittäminen yhteisöjen käyttöön. Elävää perintöä tallennetaan arkistoihin äänitteinä, videoina ja valokuvina sekä kirjallisessa muodossa. Aineistoja hyödyntävät tavallisten kansalaisten lisäksi myös media, oppilaitokset, taiteilijat ja tutkijat.

Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja saatavuus sekä edistää niiden tutkimuskäyttöä. Saamelaisarkisto osana Kansallisarkistoa vastaa saamelaisia koskevan asiakirja-aineiston säilymisestä ja tukee monitieteistä saamentutkimusta.

Elävään perintöön liittyvää tietoa ja materiaalia säilyttävät Suomessa lukuisat tahot.³⁶ Niin ikään monet yksityiset keskusarkistot tarjoavat monenlaisia aiheeseen liittyviä aineistoja. Näiden ohella myös vapaaehtoisvoimin toimivat kotiseutuarkistot tallentavat, dokumentoivat ja välittävät elävään perintöön liittyvää tietoa ja materiaalia. Lisäksi useissa museoissa on arkistoja.

Kirjastot

Kirjastot toimivat kaikille avoimina tiedon välittäjinä sekä tarjoavat sivistymis-, kohtaamis- ja tapahtumapaikan monipuolisten tietovarantojen äärellä. Suomen kirjastoverkko koostuu yleisistä eli kunnallisista kirjastoista, korkeakoulukirjastoista eli yliopisto- ja ammattikorkeakoulukirjastoista, valtion tai yksityisten toimijoiden ylläpitämistä erikoiskirjastoista sekä kouluissa ja oppilaitoksissa olevista kirjastoista. Suomen kirjastoverkko on maamme eniten käytetty kulttuuripalvelu: yli 700 yleisestä kirjastosta tehdään noin 80,4 miljoonaa lainausta joka vuosi. Korkeakoulukirjastot, erikoiskirjastot ja oppilaitoskirjastot sekä Kansalliskirjasto tarjoavat palveluillaan pääsyn aineetonta kulttuuriperintöä koskevaan tietoon, tutkimuksiin ja tietokantoihin sekä niitä välittäviin kotimaisiin ja kansainvälisiin verkkopalveluihin.

Kirjastoilla on iso rooli paikallisen elävän perinnön esille tuomisessa ja esittämisessä. Monet kirjastojen tapahtumat kytkeytyvät paikalliseen aineettomaan kulttuuriperintöön ja paikallisyhteisöihin antaen näkyvyyttä esimerkiksi suulliselle perinteelle, kuten murteille tai tarinankerptomiselle. Kirjastot tekevät yhteistyötä mm. lukemisen edistämisessä koulujen ja oppilaitosten, varhaiskasvatuksen, kansalaisopistojen, sanataiteen edustajien, paikallisten yhdistysten ja

36 Esimerkiksi Kansallisarkisto, Kotimaisten kielten keskus, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Svenska litteratursällskapet i Finland, Svenska centralarkivet, Tampereen yliopiston Kansanperinteen arkisto, Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen arkisto ja Yleisradio. Myös esimerkiksi Musiikkiarkisto, Kansanmusiikki-instituutti ja Suomen Urheiluarquivo tallentavat aineettomaan kulttuuriperintöön liittyviä aineistoja.

järjestöjen kanssa. Kirjastot madaltavat samalla kansalaisten kynnystä aineettoman kulttuuriperinnön harjoittamiseen, siihen tutustumiseen ja sen vaalimiseen.

Muut asiantuntijaorganisaatiot

Suomessa toimii suuri määrä erilaisia kulttuurin asiantuntijaorganisaatioita, eri taiteenalojen tiedotuskeskuksia ja muita tahoja, jotka esittelevät aineetonta kulttuuriperintöä, tuottavat ohjelmistoja sekä tallentavat ja välittävät tietoa ja taitoja.

Suomessa on yhteensä 28 maakuntakeskuksiin ja muihin kuntiin sijoittunutta kulttuurikeskusta tai -taloa. Suomessa on noin kaksituhatta seurantaloa ja niiden lisäksi lukuisia kylätaloja, jotka tarjoavat mahdollisuuksia aineettoman kulttuuriperinnön edistämiseen. Jokainen näistä tarjoaa tiloja esimerkiksi tapahtumia, musiikin ja käsitöiden harrastamista sekä erilaisten yhteisöjen kokoontumista varten.

Kunnalliset toimijat

Kunnilla ja maakuntien liitoilla on tärkeä rooli alueittensa aineettoman kulttuuriperinnön vaalimisessa. Kuntia velvoittaa laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), jonka mukaan kunnan on edistettävä kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa. Samoin laki alueiden kehittämisestä (756/2021) määrittää kulttuurin ja maakunnallisen identiteetin edistämisen erityisesti maakuntien liittojen tehtäväksi myös osana niiden alueellista strategiatyötä. Maakuntien liitot osaltaan tukevat kuntia huomioimalla aineettoman kulttuuriperinnön omassa kehittämis- ja suunnittelutyössään.

Kuntien tehtävälässä korostuu yhteisön sivistys ja hyvinvointi, kuntalaisten arjen sujuvuus sekä demokraattiseen toimintaan ja päätöksentekoon osallistuminen. Aineeton kulttuuriperintö on kuntien muuttuneessa tehtäväkentässä monipuolinen voimavara, jonka merkitys korostuu edellä käsiteltyjen muistiorganisaatiotehtävien ja kasvatustalouden lisäksi kuntien kulttuuritoiminnoissa sekä sivistys- ja hyvinvointipalveluissa. Koska aineettomalla kulttuuriperinnöllä on yleissopimuksenkin puitteissa lukuisia ilmenemismuotoja, se koskettaa monin eri tavoin kuntalaisten elämää, on kyse sitten terveyttä ja hyvinvointia lisäävistä harrastuksista, ympäristöstä huolehtimisesta tai yhteisöön kuulumisen tunnetta lujittavista tapahtumista.

Kuntien kirjastot, museot ja kulttuurikeskukset toimivat alustoina erilaisille tapahtumille. Kunnat tekevät tiivistä yhteistyötä järjestö-, yhdistys- ja yhteisötoimijoiden kanssa sekä jakavat toiminta-avustuksia. Aineeton kulttuuriperintö liittyy myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja elinvoiman vahvistamiseen, jotka ovat kuntien keskeisiä tehtäviä. Kuntien toimikuntien

tehtäväksi on voitu linjata yleisemminkin perinnetyön edistäminen, mikä sisältää myös aineettoman kulttuuriperinnön.

→ Lue lisää raportista Unescolle (indikaattori 1)³⁷

Laaja toimijoiden kenttä

Tavoite: Varmistamme osaltamme, että aineettoman kulttuuriperinnön työ kattaa yhteiskunnan eri kerrokset. Vaikutamme aktiivisesti, että elävä perintö tunnustetaan käsitteenä ja kulttuuriperintötyössä painotetaan yhteisölähtöistä näkökulmaa.

Museoviraston toimenpiteet:

- Teemme tiivistä yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa elävän perinnön vaalimisessa ja näkyväksi tekemisessä esimerkiksi luetteloiden, viestinnän, tapahtumien ja hankkeiden avulla.
- Yhteistyössä elävän perinnön rinkiä sekä akkreditoitujen järjestöjen kanssa tavoitamme yhä uusia kumppaneita sopimuksen aktiivisen toimeenpanon piiriin.
- Toimimme yhteistyössä Museoliiton sekä alueellisten ja valtakunnallisten vastuumuseoiden kanssa aineettoman kulttuuriperinnön näkökulman vahvistamiseksi museoiden työssä kehittämällä yhteistyömetodeja sekä työkaluja ja järjestämällä tapahtumia ja koulutusta.
- Jatkamme yhteistyötä arkistojen kanssa elävän perinnön tapahtumien, viestinnän ja keuruuden osalta.
- Kehitämme yhteistyötä kirjastokentän kanssa elävän perinnön työssä.
- Vahvistamme yhteistyötä kunnallisten toimijoiden, toimialojen ja kunnan sisäisten hallintokuntien välillä järjestämällä tapahtumia, infotilaisuuksia ja koulutusta. Yhteistyöllä kannustamme kuntia elävän perinnön entistä parempaan tunnistamiseen osana kuntien kulttuuritoimintaa.

37 Suomen raportti Unescolle, https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/ICH_Periodic-Report-2022_final.htm.

Piparkakkujen leipominen kuuluu jouluperinteeseen monessa maassa.

Räsymaton kudontaa Taitokeskuksessa Hyvinkäällä.

4 ELÄVÄ PERINTÖ OSANA STRATEGISTA KEHITYSTÄ

Unescon yleissopimuksen tavoitteena on, että aineettoman kulttuuriperinnön merkitys ihmisille ja yhteisöille tunnustetaan yhteiskunnassa. Tätä tavoitetta tukee maailmankonferenssi Mon-
diacultin loppujulistus (2022), jonka mukaan kulttuurin merkitys pitää tunnustaa ja se tulee
huomioida ja kirjata erilaisissa politiikkadokumenteissa kuten strategioissa, suunnitelmissa ja
muissa kehittämissasiakirjoissa.³⁸

On tärkeää, että ihmisten ja erilaisten yhteisöjen osallisuus kulttuuriperintötyöhön tunnuste-
taan. Koulutus- ja kulttuuripolitiikan hallinnonalojen sekä muiden hallinnonalojen ohjelmien,
suunnitelmien ja niiden toteuttamisen tulisi ottaa huomioon aineettoman kulttuuriperinnön
monimuotoisuus, ihmisoikeudet, tasa-arvo sekä kestävä kehityksen periaatteet. Jokaisella
yksilöllä on oikeus määrittellä kulttuuri-identiteettinsä ja osallisuutensa kulttuuriperintöön. Jo-
kaisella tulee myös olla oikeus asettua yhteisesti määritetyn kulttuuriperinnön ulkopuolelle.

Lainsäädäntö ja strategiat

Suomen ratifioidessa aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimuksen katsottiin, että nykyinen,
kulttuuriperintöä, kieltä, opetusta ja ympäristöä sekä vähemmistöjen oikeuksia koskeva lain-
säädäntö mahdollistaa aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisen Suomessa. Jo Suomen
perustuslaki toteaa, että vastuu kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille (§20). Lisäksi todetaan,
että suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä tarpeista on huolehdittava saman-
laisin perustein ja että saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on
oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (§17). Myös viittomakieliä käyttävien
sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla.

Sopimuksen toimeenpanon myötä aineeton kulttuuriperintö on kuitenkin alkanut näkyä erilai-
sissa ohjaavissa asiakirjoissa lainsäädäntöä myöten. Kunnat ovat Suomessa merkittävässä
roolissa kulttuuritoiminnan järjestämiseen ja niiden toimintakenttää, toimintasisältöjä ja teh-
täviä säätelee laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019). Lain perusteluissa on myös ainee-
ton kulttuuriperintö mainittu osana kuntien toimintakenttää. Elävä perintö liittyy erityisesti
paikallisen identiteetin ja kansalaistoiminnan tukemiseen.

Museoiden toimintaa säätelee Museolaki (314/2019). Hallituksen esityksessä (HE 194/2018)
museoiden nähdään olevan vastuussa kulttuuriperinnön turvaamisen ja digitaalisen saavu-

38 <https://okm.fi/documents/1410845/3898342/Loppujulistus+Mondiacult+2022+fi.pdf/f020b0a0-13b7-2434-8766-b35588cf72cf/Loppujulistus+Mondiacult+2022+fi.pdf?version=1.1&t=1670507562525>.

tettavuuden kehittämisestä ja edistämisestä vastuualueellaan. Tehtävä kattaa sekä aineellisen, aineettoman että digitaalisen perinnön.

Maakuntaliittojen tehtäviin kuuluu lain mukaan (756/2021) edistää kulttuuria osana maakunnallista strategiatyötä, maakunnallista identiteettiä ja asukkaiden osallistumista maakunnan kehittämiseen sekä saamelaisten kotiseutualueella heidän oikeuttaan omaan kieleensä ja kulttuuriinsa.

Koulutuksen ja kulttuurin rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) ja asetuksessa (1766/2009) säädetään myös valtionavustuksista, joita voidaan myöntää esimerkiksi esiopetuksen, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan ja taiteen perusopetuksen toiminnalliseen kehittämiseen. Laissa vapaasta sivistystyöstä (632/1998) säädetään vapaasta sivistystyöstä, joka on merkittävässä roolissa monenlaisten elävien perinteiden siirtämisessä.

Lisäksi monet kansalliset ja alueelliset strategiat sekä toimintasuunnitelmat ovat kulttuuriperinnön kannalta tärkeässä roolissa. Valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta 2023–2030³⁹ tarkastelee kulttuuriperintöä kokonaisvaltaisesti: sitä on kaikkialla ja se on osa jokaisen elämää ja se voi olla aineellista, aineetonta tai digitaalista. Opetus- ja kulttuuriministeriö laatii vuonna 2024 toimeenpanosuunnitelman kulttuuriperintöstrategian toteuttamiseksi.

Muita ohjaavia strategioita ovat esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025⁴⁰ sekä opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030⁴¹. Myös esimerkiksi Saamelaisten kulttuuripoliittisessa toiminta- ja kehittämissuunnitelmassa 2020–2023 sekä Romani-poliittisessa ohjelmassa 2023–2030⁴² aineeton kulttuuriperintö huomioidaan.

Aineeton kulttuuriperintö näkyy myös maakuntien strategioissa sekä alueellisissa matkailustrategioissa. Näin on useimmiten, jos alueella tai kunnassa on perinne, joka on osa elävän perinnön kansallista luetteloa, kuten kaustislainen viulunsoitto Keski-Pohjanmaalla tai Hailuodon saaren tikkuröijy-neuleperinne Pohjois-Pohjanmaalla. Myös paikalliset kulttuuriympäristöohjelmat ja -strategiat nostavat paikoin esiin elävää perintöä.

39 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164637>.

40 Opetus- ja kulttuuriministeriö, ”Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025” Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:20, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf>.

41 Opetus- ja kulttuuriministeriö, ”Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030” Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2019:12, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-628-7>.

42 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5656-8>.

Julkinen tuki

Suomessa taiteen ja kulttuurin julkinen rahoitus on jaettu valtion ja kuntien kesken. Valtio vastaa taloudellisesti ja hallinnollisesti kansallisista taide- ja kulttuurilaitoksista, taiteen ja taiteilijoiden suorasta tuesta, taiteen ja kulttuurin korkeakoulutuksesta sekä kansainvälisistä suhteista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on valtion tärkein taiteen ja kulttuurin rahoittaja. Museoita, teattereita ja orkestereita Suomessa ylläpitäville tahoille myönnetään valtiontukea laitosten toimintakulujen kattamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa merkittävästi monenlaisten elävän perinnön alojen perustoimintaa ja hankkeita.

Koska elävä perintö ulottuu monille elämänaloille, se koskettaa eri ministeriöiden toimialoja. Esimerkiksi ympäristöministeriön hallinnonalalle kuuluu aineeton kulttuuriperintö, joka kattaa esimerkiksi rakennusperinnön sekä maisema- ja luonnonperinnön. Myös muut ministeriöt omien politiikkaohjelmiansa kautta rahoittavat jonkin verran elävään perintöön liittyviä toimintoja, mutta tämä voisi olla suunnitelmallisempaa.

Kunnat ylläpitävät museoita, kirjastoja ja arkistoja ja tukevat paikallisesti ja alueellisesti toimivia kulttuuri- ja taidejärjestöjä sekä taiteen perusopetusta ja muuta kulttuuritoimintaa, kuten tapahtumia. Valtion ohella kunnat tukevat suoraan myös taiteilijoita apurahoin, avustuksin ja tarjoamalla työskentely- ja esiintymistiloja.

Taiteen edistämiskeskuksella (Taike) on seitsemän eri taidealoja esutavaa valtion taidetoimikuntaa sekä kolmetoista alueellista taidetoimikuntaa. Niillä on suoraa vaikutusta moniin aineettoman kulttuuriperinnön aloihin, kuten esittävän taiteen, musiikin tai kulttuurisen monimuotoisuuden edistämiseen. Taidetoimikunnat päättävät apurahoista, ja Taike virastona tekee päätökset avustuksista yhteisöille. Näiden lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamat alueelliset kehittämistehtävät tukevat alueellista yhteistyötä, samoin maakuntaliittojen tekemä kulttuurin edistämistyö.

Euroopan unionin rahoituksella tuetaan erilaisia elävään kulttuuriperintöön liittyviä hankkeita esimerkiksi Luova Eurooppa- sekä Interreg-ohjelmien kautta. Lisäksi Leader-ohjelman kautta rahoitetaan Suomessa vuosittain kymmeniä elävän perinnön alaan kuuluvia hankkeita. Myös rakennerahastojen kautta vaikutetaan aineettoman kulttuuriperinnön elinvoimaisuuteen alueilla. Pohjoismaiseen yhteistyöhön on tarjolla monenlaisia rahoitusinstrumentteja Pohjoismaisen kulttuurirahaston ja Pohjoismaisen kulttuuripisteen alla.

Julkisen tuen lisäksi säätiöt ovat tärkeässä osassa kulttuurin rahoittamisessa. Tällä hetkellä Suomessa toimii satoja yksityisiä säätiöitä, jotka tukevat tiedettä, taidetta ja muuta yhteiskunnallista kehitystä.

Käsinpuhallettuun lasiin liittyvä tieto, taito ja tekniikat lisättiin Unescon ihmiskunnan aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon vuonna 2023 Suomen ja neljän muun maan toimesta.

Karjalanpiirakoita leivotaan Uudenmaan Marttojen työpajassa Helsingissä.

Museovirastossa on vuodesta 2018 alkaen jaettu avustuksia aineettoman kulttuuriperinnön yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin.⁴³ Lisäksi lukuisissa museoalan hankkeissa sekä yhteisöjen kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöön liittyviin hankkeisiin myönnettyissä kulttuuriperintötyöhön avustusta saaneissa hankkeissa aineeton kulttuuriperintö on tärkeässä osassa. Myös kulttuuriympäristöön ja maailmanperintökohteisiin liittyviä avustuksia myönnetään aineettoman kulttuuriperinnön hankkeisiin.

→ **Lue lisää raportista Unescolle (indikaattorit 7 ja 8)**⁴⁴

Elävä perintö osana strategista kehitystä

Tavoite: Pyrimme siihen, että aineettoman kulttuuriperinnön vaalimisella on vahva tuki strategioissa ja ohjelmissa ja sen suojelemiseen varataan riittävästi resursseja.

Museoviraston toimenpiteet:

- Välitämme tietoa aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksesta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla, jotta elävän perinnön näkökulma huomioitaisiin kaikissa soveltuvissa strategioissa ja ohjelmissa. Etsimme uusia yhteistyömahdollisuuksia myös muilla toimialoilla.
- Käynnistämme yhteistyössä maakuntien ja kuntien kanssa toimenpiteitä aineettoman kulttuuriperinnön tunnetuksi tekemiseksi ja huomioimiseksi kuntien työssä.
- Etsimme aktiivisesti mahdollisuuksia aineettoman kulttuuriperinnön työn rahoittamiseksi eri toimijoiden ja erilaisten instrumenttien kautta.
- Nostamme esille aineettoman kulttuuriperinnön roolia kulttuuriperintöstrategian toimeenpanossa.
- Tuemme aineettoman kulttuuriperinnön suojeletta jakamalla avustuksia.

43 Museovirasto, "Avustukset aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen mukaisesti yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin", <https://www.museovirasto.fi/fi/avustukset/avustukset-aineettoman-kulttuuriperinnon-sopimuksen-mukaisesti-yhteistyö-ja-kehittämishankkeisiin-1>.

44 Suomen raportti Unescolle, https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/ICH_Periodic-Report-2022_final.htm.

5 KASVATUS JA KOULUTUS ELÄVÄN PERINNÖN TURVAAJANA

Perinteiden jatkuva kehittyminen ja niiden siirtäminen uusille sukupolville ovat elinehto aineettoman kulttuuriperinnön elinvoiman säilymiselle. Arjen yhteisöissä ja harrastuksissa tapahtuvalla omaehtoisella oppimisella on keskeinen merkitys elävän perinnön välittämisessä eteenpäin. Elävää perintöä opiskellaan ja ylläpidetään kuitenkin myös eri koulutusasteilla niille asetettujen kasvatus-, opetus- ja koulutustehtävien mukaisesti. Aineeton kulttuuriperintö otetaan huomioon Suomen koulutusjärjestelmässä monin tavoin. Etenkin elävää perintöä käsitellään osana laaja-alaista osaamista, jolla tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa laaja-alainen osaaminen on osa jokaisen oppiaineen opetusta. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa laaja-alaista osaamista edistetään kaikessa pedagogisessa toiminnassa.

Varhaiskasvatus ja perusopetus

Kulttuuriperintö, kulttuurinen osaaminen, kestävyys ja moninaisuus sekä kulttuuri-identiteetin tukeminen sisältyvät opetussuunnitelman perusteissa arvoihin, tehtäviin ja tavoitteisiin. Esimerkiksi perusopetuksen tehtävänä on edistää oppilaan monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea häntä oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjien ratkaisulla on suuri vaikutus siihen, kuinka laajasti aineetonta kulttuuriperintöä sisällytetään kasvatukseen ja opetukseen.

Perusopetuksessa oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea, tarkastella ja tulkita aineetonta kulttuuriperintöä esimerkiksi käsityön, liikunnan, musiikin, kuvataiteen ja kotitalouden opetuksessa. Lisäksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen eri oppimäärien (mm. suomi toisena kielenä, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakielet ja kirjallisuus) sekä historian, uskonnon ja elämänskatsomustiedon opetuksessa monet aineettoman kulttuuriperinnön teemat tulevat esiin. Lisäksi luonto- ja ympäristökasvatus välittää luontoon liittyvää tietotaitoa perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Perusopetuksen yhteydessä oppilaille voidaan järjestää esimerkiksi kirjastotoimintaa ja kerhotoimintaa. Myös kouluruokailuissa, välitunneilla, juhlissa, retkillä, opintomatkoilla ja leireillä siirtyy aineetonta kulttuuriperintöä.

Varhaiskasvatuksen koulujen ja oppilaitosten kulttuuriperintökasvatusta tukee aktiivinen yhteistyö taide- ja kulttuurialan organisaatioiden ja järjestöjen, kulttuuriperintöalan ammattilaisten ja kulttuuriperinnön harjoittajien kanssa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestäjät tekevät paikoin yhteistyötä esimerkiksi museopedagogien tai elävän perinnön yhdistysten kanssa.

Pohjoiset olot luovat kulttuuriperintöömme monenlaisia taitoja, jotka opimme jo lapsena.

Kulttuurikasvatussuunnitelmat⁴⁵ tukevat paikallisen kulttuuriperinnön sisällyttämistä opetukseen ja kasvatukseen yli puolessa Suomen kunnista. Niillä täydennetään ja tuetaan paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien ja opetussuunnitelmien tehtävää ja toimeenpanoa. Kulttuurikasvatussuunnitelmilla vahvistetaan tavoitteellista taide- ja kulttuurikasvatusta varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä, kouluissa ja oppilaitoksissa.

Myös **koulun kerhotoiminnalla** voidaan perusopetuksessa tukea aineettoman perinnön siirtymistä. Kerhotoiminnan lähtökohtia ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Koulun kerhotoiminnalla tuetaan lasten ja nuorten monipuolista kasvua sekä lisätään oppilaiden osallisuutta. Kerhotoiminnan järjestämisen periaatteet kirjataan opetussuunnitelmaan ja koulun vuosittaiseen lukuvuosisuunnitelmaan. Toiminta on oppilaille vapaaehtoista ja maksutonta. Koulujen kerhotoimintaan on ollut vuosittain haettavissa valtionavustusta Opetushallitukselta.

Koulujen kerhotoiminnan lisäksi vuonna 2021 käynnistynyt **Harrastamisen Suomen malli**⁴⁶ on tuonut uutta potkua oppilaiden harrastustoimintaan. Toimintamallin tavoitteena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle perusopetukseen osallistuvalla mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Pyrkimyksenä on juurruttaa Suomen malli pysyväksi toimintatavaksi kunnissa. Toimintaa on jo 249 kunnan alueella. Harrastamisen

45 <https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/>.

46 Harrastamisen Suomen malli, <https://harrastamisensuomenmalli.fi/>.

Suomen mallin toteuttamiseen voi hakea valtionavustusta aluehallintovirastoilta. Haasteena on, että vaikka kansallisten koululaiskyselyjen perusteella koululaiset toivovat runsaasti taide- ja kulttuuri(perintö)harrastuksia, niitä ei kuitenkaan tarjota kysyntään nähden riittävästi. Tämä johtuu sekä harrastustoimintaa organisoivien tahojen puuttumisesta että taloudellisista seikoista.

Lukio-opetus ja ammatillinen koulutus

Kulttuuriperintö, kulttuurinen osaaminen, kestävyys ja moninaisuus sekä kulttuuri-identiteetin tukeminen sisältyvät myös lukiokoulutukseen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, kuten globaali- ja kulttuuriosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen, vuorovaikutusosaaminen ja hyvinvointiosaaminen, muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet, joihin aineeton kulttuuriperintö on mahdollista kytkeä monin eri tavoin. Kuten perusopetuksessa, myös lukion eri oppiaineissa käsitellään elävään perintöön liittyviä aiheita. Lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua myös eri oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukio-opiskeluun liittyy myös tapoja, käytäntöjä ja perinteitä, jotka itsessään ovat muodostuneet eläväksi perinnöksi, kuten penkkarit ja vanhojen tanssit.

Ammatillinen koulutus on keskeisessä roolissa eri ammattitaitoihin liittyvien tietojen, taitojen ja oppimisvalmiuksien siirtämisessä. Lukuisat ammattialat sisältävät elävää perintöä, jonka tunteminen ja osaaminen on osa ammattitaitoa ja sen taitavaa harjoittamista. Osa ammatillisesta koulutuksesta suoranaisesti valmistaa opiskelijoita ylläpitämään elävään kulttuuriperintöön lukeutuvia ammattitaitoja esimerkiksi rakentamisen, luonnonvara-alojen, ravitsemuksen, hoitotyön ja taideteollisuuden eri aloilla. Erityisesti saamenkäsityöalan tutkinnoissa kulttuuriperinteen vaaliminen on keskiössä. Oppisopimuskoulutukset voivat mahdollistaa erityisen menestyksekkäästi ammatilliseen osaamiseen liittyvien perinteisten taitojen ja tietojen välittämisen uusille osaajapolville.

Korkeakoulut

Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa opiskelemiseen ja koulutukseen aineeton kulttuuriperintö kytkeytyy hyvin laaja-alaisesti. Ammattikorkeakoulut tukevat eri koulutusohjelmien kautta lukuisten alojen ajankohtaisinta ammatillista osaamista, joihin usein myös liittyy perinteisten tietojen ja taitojen siirtämistä. Etenkin humanististen tieteiden ja taiteiden aloille sijoituvat opetus ja koulutus tuottavat osaajia ja asiantuntijoita myös suoraan elävän perinnön

vaalimiseen pariin muistiorganisaatioihin, taiteen aloille, oppilaitoksiin, järjestöihin, mediaan ja hallintoon. Luokan- ja aineenopettajien koulutuksessa välitetään osaamista ja valmiuksia aineettoman kulttuuriperinnön huomioivaan kasvatustyöhön. Aineettoman kulttuuriperinnön teemat ovat myös suomalaisten yliopistojen opettajankoulutuksen opetussuunnitelmissa, yleensä osana kulttuuriperintöä tai esimerkiksi maailmanperintöä käsitteleviä kursseja.

Kulttuuriperintökasvatus

Kulttuuriperintökasvatus vahvistaa kulttuurisia oikeuksia sekä lasten ja nuorten ääntä yhteiskunnassa. Sen tavoitteena on lasten ja nuorten aktiivisen kansalaisuuden ja osallisuuden vahvistaminen sekä jatkuva oppiminen. Kulttuuriperintökasvatus on kulttuurisesti kestävää kasvatusta ja moninaisuuden toteutumista. Saavutettavalla, merkityksellisellä ja ihmisoikeusperustaisella kulttuuriperinnöllä on ihmisiä, väestöryhmiä, alueita ja maita yhdistävä ja sosiaalista koheesiota vahvistava voima.

Kulttuuriperintökasvatuksen tavoitteena on tukea yksilöllisen kulttuuri-identiteetin tasapainoista kehittymistä. Kaikille halutaan antaa mahdollisuus tuntea itsensä osalliseksi ympäröivästä kulttuurista. Kulttuuriperintökasvatuksella tuetaan eri tahojen tavoitteellista kasvatustoimintaa ja koulujen opetussuunnitelman perusteiden mukaisten oppimistavoitteiden saavuttamista. Esimerkiksi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti opetuksen tavoitteena on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin rakentamisessa.

Kulttuuriperintöön kytkeytyy monia tulevaisuuden kannalta tärkeitä taitoja, jotka voivat tukea esimerkiksi kestäviä elämäntapoja. Kulttuuriperintöopetus antaa lapselle ja nuorelle välineitä rakentaa identiteettiään, joka muodostuu osallisuudesta erilaisissa ryhmissä. Lapset ja nuoret myös itse tuottavat omaa aineetonta kulttuuriperintöään ja välittävät sitä vanhemmille sukupolville. Kulttuuriperintöä voidaan lähestyä opetuksessa paikallisesta tai oppilaan kulttuurisesta taustasta käsin sekä myös kansallisesta ja globaalista näkökulmasta. Myös vaikeaa tai ristiriitaista kulttuuriperintöä on tärkeää käsitellä. Sensitiivinen kulttuuriperintökasvatus kiinnittää huomiota ”sokeisiin pisteisiin”, marginaaleihin, vahvistaen ääniä, jotka eivät usein tule kuulluksi. Kulttuuriperintökasvatuksella vahvistetaan kulttuurista osaamista, joka on keskeinen tulevaisuuden taito ja osa kaikille kuuluvaa yleissivistystä.

Kansantanssijameissa tanssitaan haitarin ja kitaran tahtiin Helsingissä.

Satutyöpaja "Talvimatka Intiaan" Helinä Rautavaraan museossa Espoossa.

Elinikäinen oppiminen - vapaa sivistystyö ja harrastukset

Vapaa sivistystyö tarkoittaa Suomessa omaehtoisten, vapaatavoitteisten, tutkintoon jättämättömien ja kaikille avointen opintojen tarjoamista kansanopistoissa, kansalais- ja työväenopistoissa, kesäyliopistoissa, urheiluopistoissa ja opintokeskuksissa. Vapaa sivistystyö on merkittävässä roolissa erilaisten aineettoman kulttuuriperinnön tietojen ja taitojen siirtämisessä. Oppilaitokset toimivat usein myös tärkeinä työnantajina eri alojen ja taitojen osajille. Toiminnan kautta välitetään perinnetietoa ja osaamista ja tarjotaan samalla mahdollisuuksia täydennyskoulutukseen.

Vapaan sivistystyön koulutusta tarjotaan monenlaisissa elävän perinnön kannalta keskeisissä aineissa, kuten käsityöt ja taiteet, musiikki, liikunta, kielenopetus, luontoon liittyvä osaaminen ja ruoanlaitto. Oppilaitokset toimivat Manner-Suomen jokaisessa kunnassa; vuosittain yli 890 000 aikuista osallistuu vapaan sivistystyön koulutukseen yli 290 oppilaitoksessa eri puolilla maata. Lisäksi koulutusta on tarjolla alaikäisille.

Taiteen perusopetus on koulun ulkopuolista tavoitteellista tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta, jota järjestetään ensisijaisesti lapsille ja nuorille. Taiteen perusopetuksen tarkoituksena on antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Taiteen perusopetusta voidaan järjestää myös aikuisille. Nimestään huolimatta taiteen perusopetus ei ole osa perusopetuksen taidekasvatusta vaan oma koulutusmuotonsa.

Taiteen perusopetuksessa oppilaat opiskelevat arkkitehtuuria, kuvataidetta, käsityötä, mediataiteita, musiikkia, sanataidetta, sirkustaidetta, tanssia tai teatteritaidetta. Selvityksen mukaan taiteen perusopetuksessa opiskeli vuonna 2019–2020 noin 128 000 oppilasta (Raportit ja selvitykset 2020:4, Opetushallitus). Taiteen perusopetusta järjestävät muun muassa musiikkioppilaitokset, kuvataidekoulut ja muut taideoppilaitokset. Taiteen perusopetusta järjestetään myös vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Koulutuksen järjestäjiä voivat olla kunnat, kuntayhtymät, rekisteröidyt yhteisöt, säätiöt ja valtion oppilaitokset. Taiteen perusopetus pohjautuu koulutuksen järjestäjän hyväksymään paikalliseen opetussuunnitelmaan, joka on laadittu Opetushallituksen päättämien taiteen perusopetuksen yleisen tai laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Oppilaat saavat valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Myös **koulujen kerhotoiminnassa** siirtyy aineetonta kulttuuriperintöä. Vuonna 2021 käynnistynyt Harrastamisen Suomen malli⁴⁷ on tuonut uutta potkua kerhotoimintaan. Mallin tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Toimintaa on jo 249 kunnan alueella. Tavoitteena on juurruttaa Suomen

47 Harrastamisen Suomen malli, <https://harrastamisensuomenmalli.fi/>.

malli pysyväksi toimintatavaksi kunnissa. Suomen mallin lisäksi Suomessa on toiminut jo pitkään koulujen kerhotoiminta, joka tukee kulttuuriperintökasvatusta. Koulujen kerhotoimintaan jaetaan valtionavustusta.

Lastenkulttuurikeskukset tuottavat kulttuuripalveluita lapsille, nuorille, lapsiperheille, kouluille ja päiväkodeille. Keskukset tuovat saavutettavaa taidekasvatusta mahdollisimman monen lapsen ja nuoren arkeen ja lisäävät lasten hyvinvointia taiteen ja kulttuurin keinoin. Lastenkulttuuria rahoittavat Suomessa opetus- ja kulttuuriministeriö, Taiteen edistämiskeskus ja erilaiset säätiöt. Suomen lastenkulttuurikeskusten liittoon kuuluu 35 jäsenorganisaatiota, joissa toimii yksi tai useampi lastenkulttuurikeskus.

Oppimateriaalit

Kulttuuriperintöön liittyviä oppimateriaaleja tarjoavat useat toimijat. Esimerkiksi Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seura tarjoaa kasvattajille ja koulutuksen ammattilaisille tietoa, materiaaleja, asiantuntemusta, toimintamalleja ja erilaisia verkkosivustoja työn tueksi, kuten Kulttuurinvuosikello.fi. Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry:n MAPPA.fi-palvelu tuo yhteen yli kahdensadan toimijan materiaalit ja muut palvelut ympäristökasvatuksen, kestävän elämäntavan taitojen opettamisen sekä ulko-opetuksen tueksi eri ikäryhmille.

Museoviraston Opi elävästä perinnöstä -sivusto⁴⁸ tarjoaa kouluille materiaaleja aineettoman kulttuuriperinnön teemoihin. Sivuston materiaalien avulla useat koulut ovat tuottaneet Elävän perinnön wikiluetteluun Meidän perintö⁴⁹ -artikkeleita, joissa lapset ja nuoret esittelevät heille tärkeitä perinteitä. Perintöhyrrä⁵⁰ on Museoviraston ja Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran kehittämä työkalu elävästä perinnöstä keskustelemiseen.

→ Lue lisää raportista Unescolle (indikaattorit 4,5 ja 6)⁵¹

Kasvatus ja koulutus elävän perinnön turvaajana

Tavoite: Kehitämme toimintaamme siten, että aineettoman kulttuuriperinnön merkitys vahvistuu eri koulutustasoilla.

Museoviraston toimenpiteet:

- Kehitämme yhteistyötä Opetushallituksen kanssa kulttuuriperintökasvatuksen edellytysten vahvistamiseksi osana kasvatuksen ja koulutuksen kehittämistä. Tuemme aineetto-

48 <https://opi.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/>.

49 https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/wiki/Luokka:Meidän_perintö.

50 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut/perintohyrra>.

51 Suomen raportti Unescolle, https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/ICH_Periodic-Report-2022_final.htm.

man kulttuuriperinnön aikaisempaa kattavampaa ja systemaattisempaa sisällyttämistä opetussuunnitelmiin ja tutkintojen perusteisiin niitä uudistettaessa ja niiden toimeenpanossa kunnissa (varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, taiteen perusopetus, vapaa sivistystyö).

- Tuotamme oppimateriaaleja ja toimintamalleja aineettoman kulttuuriperinnön tarkasteluun kasvattajien ja kouluttajien käyttöön. Jatkamme materiaalien tarjoamista, kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä opetus- ja koulutussektorin toimijoille yhteistyössä Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran ja muiden toimijoiden kanssa.
- Viestimme aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksesta ja kulttuuriperintökasvatuksesta erilaisille koulutusalan toimijoille sekä tuemme mahdollisuuksien mukaan täydennyskoulutuksen suunnittelua ja toteuttamista.
- Kannustamme kuntia kulttuurikasvatussuunnitelmien tekemiseen ja päivittämiseen elävän perinnön näkökulmasta lisäämällä tietoa tapahtumien ja materiaalien avulla.
- Vahvistamme erityisesti lasten ja nuorten osallisuutta elävän perinnön pohdinnoissa ja siihen liittyvien materiaalien tuotannossa ja wikiluettelon täydentämisessä. Huomioimme ja otamme mukaan vähemmistökielien ja -kulttuurien edustajat.

Kuva: Tintti Karppinen

Käpylän elävä joulukalenteri.

Japanilaista hanami-juhlaa vietetään Suomessakin kirsikkapuiden kukkiessa.

Graffitit ovat monelle nuorelle tärkeä tapa ilmaista itseään. Hiphop-kulttuuriin liittyvää ilmiötä voidaan pitää jo perinteenä.

6 TUTKIMUS VAALIMISTYÖN TUKENA

Aineettoman kulttuuriperinnön tutkimus on tärkeää elävien perinteiden tunnistamisen ja vahvistamisen kannalta. Tutkimuksen tuottama tieto hyödyntää perinteiden tallentamista ja lisää ymmärrystä monimuotoisen elävän perinnön merkityksistä ihmisten ja yhteisöjen elämässä. Lisäksi tarvitaan tutkittua tietoa siitä, kuinka aineettomaan kulttuuriperinnön vaalimiseen ja elävyyteen eli muuntumiseen liittyvät mekanismit toimivat ja kuinka ne vaikuttavat aineettomaan perintöön ja sen vaikutuspiirissä eläviin ihmisiin ja luontoon. Samalla tutkimus lisää elävän perinnön näkyvyyttä, tunnettuutta ja arvostusta. Lisäksi tarvitaan aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisen, tuottamisen ja nimeämisen prosessien kriittistä tarkastelua sekä tulevaisuuslukutaitoa.

Tutkimus kuuluu erityisesti yliopistojen ja korkeakoulujen tehtäviin. Aineetonta kulttuuriperintöä tutkitaan ja tallennetaan yhä enemmän verkostoyhteistyönä. Yliopistojen ja korkeakoulujen ohella aineettoman kulttuuriperinnön soveltavaa tutkimusta tekevät erilaiset muistiorganisaatiot, instituutit ja monialaiset kansalaisjärjestöt. Tutkimustyön yhteydessä tallennetaan eläviä perinteitä, usein yhteistyössä yhteisöjen ja muistiorganisaatioiden, kuten museoiden ja arkistojen kanssa.

Yliopistoilla on tärkeä rooli aineettoman kulttuuriperinnön akateemisessa opetuksessa ja tutkimuksessa. Erityisesti kansatieteen, etnologian, folkloristiikan, antropologian, museologian, kulttuuripolitiikan, kulttuurintutkimuksen, kulttuuriperinnön tutkimuksen ja perinteentutkimuksen sekä eri taiteenalojen oppisisällöt ja niihin liittyvät tutkimusteemat ovat aineettoman kulttuuriperinnön tutkimuksen ja opetuksen keskiössä. Kulttuurintutkimuksen lisäksi kielen tutkimus on keskeinen aineettoman kulttuuriperinnön kontekstissa. Suomen virallisten kielten ohella saamen kieliä ja saamelaista kulttuuria, romanikieltä ja -kulttuuria, karjalan kieltä sekä viittomakieliä tutkitaan yliopistotasolla.

Aineettoman kulttuuriperinnön käsitettä tai sopimuksen tarkoittamaa merkitystä on Suomessa tutkittu toistaiseksi hyvin vähän. Eri aloilla aineettomaan kulttuuriperintöön liittyvää tutkimusta on runsaasti pitkältä ajalta. Muistiorganisaatiot tarjoavat aineistojaan sekä tekevät jatkuvasti aineettoman kulttuuriperinnön aloihin liittyvää tutkimusyhteistyötä. Tutkimusta tekevät myös monet muut instituutiot, kuten Kansalliskirjasto, Kotimaisten kielten keskus, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura sekä Svenska litteratursällskapet i Finland. Aineettoman kulttuuriperinnön alojen tutkimusta rahoittavat useat kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimusta tukevat säätiöt ja rahastot.

Viime vuosikymmenen aikana monet pienet aineettoman kulttuuriperinnön alat ovat olleet yliopistoissa ja korkeakouluissa supistusten kohteena. Esimerkiksi taiteiden tutkimuksen aloista teatteritieteen vastualueen (sisältäen teatterin, tanssin, sirkuksen ja esitystaiteen) sekä musiikkitieteen tutkimus ovat kaikki aineettoman kulttuuriperinnön ydintä. Oppiaineita on lak-

kautettu ja opettavan henkilökunnan määrää ja tuntiopetusta on vähennetty. Pelkkä opintokokonaisuus ei anna valmiuksia riittävään asiantuntijuuteen ylemmän korkeakoulututkinnon tasolla eikä jatko-opinnoissa. Osaamisen heikentyessä myös näiden alojen tallennus tulevaisuudessa on uhattuna.

Unescon sopimuksen näkökulma tutkimukseen korostaa perinteiden suojelua ja niiden elinvoimaisuuden edistämistä. Jotta dokumentointia ja tutkimusta voidaan pitää sopimuksen mukaisena suojelutoimena, tulee tutkimuksen tapahtua yhteistyössä tutkittavan yhteisön kanssa. Tutkimustulosten tulee olla avoimesti saatavilla ja yhteisöjen hyödynnettävissä. Tutkimuksen tulisi tuottaa tietoa, joka auttaa kulttuuriperinnön vastuullisessa soveltamisessa eli käytännön toimissa erilaisissa yhteiskunnallisissa konteksteissa, esimerkiksi politiikkatyössä. Tutkimus voi myös tukea aineettoman kulttuuriperinnön uhanalaisten muotojen suojeluohjelmien luomista, joiden avulla voidaan tukea elävän perinnön siirtämistä ja jatkuvaa käyttöä. Tutkimuksessa voi olla mukana aineettoman kulttuuriperinnön yhteiskehittämisen prosesseja yhteisöjen kanssa. Silloin vastuullinen ja osallisten itsemäärittämistä kunnioittava lähestymistapa on erityisen tärkeä.

→ **Lue lisää raportista Unescolle (indikaattorit 9 ja 10)⁵²**

Tutkimus vaalimistyön tukena

Tavoite: Toimimme proaktiivisesti, jotta aineetonta kulttuuriperintöä ja sen suojelemista tutkitaan monitieteisesti ja jotta tietopohja elävän perinnön ilmiöistä laajenee.

Museoviraston toimenpiteet:

- Edistämme yhteistyötä elävän perinnön teemoihin liittyvien yliopistojen ja tutkimusverkostojen kanssa tapahtumien ja julkaisujen kautta.
- Seuraamme sopimuksen toimeenpanon yhteydessä aineettomaan kulttuuriperintöön liittyvää tutkimusta.
- Järjestämme vuorovaikutteisia kohtaamisia alan tutkijoiden kanssa yhteistyössä yliopistojen, muistiorganisaatioiden, kansalaisjärjestöjen ja TAKO-verkoston kanssa ja pyrimme näin lisäämään alaa koskevaa tutkimusta.
- Viestimme aineettoman kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta eri tahoille, myös tutkimusta rahoittaville tahoille.
- Pidämme tutkimusnäkökulmaa mukana elävän perinnön rinkiä toiminnassa ja luomme uusia yhteistyön muotoja.

52 Suomen raportti Unescolle, https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/ICH_Periodic-Report-2022_final.htm.

7 TAVOITTEENA NÄKYVÄ JA MONINAINEN ELÄVÄ PERINTÖ

Keskeinen osa Unescon yleissopimuksen toteuttamista on tietoisuuden vahvistaminen aineettomasta kulttuuriperinnöstä ja sen merkityksestä ihmisille. Viestimällä ja tiedottamalla aineettomasta kulttuuriperinnöstä ja siihen liittyvistä aloista lisätään sen tunnettuutta ja arvostusta. Viestinnällä voidaan kannustaa ihmisiä tunnistamaan ja vaalimaan elävää kulttuuriperintöä pitkäjänteisesti myös tulevaisuudessa. Monikanavaisella viestinnällä tuetaan aineettoman kulttuuriperinnön saatavuutta ja saavutettavuutta mahdollisimman laaja-alaisesti ja pitkäkestoisesti.

Tietoisuus ja median huomio aineetonta kulttuuriperintöä kohtaan on noussut Suomessa tasaita tahtia sopimuksen toimeenpanon myötä. Elävän perinnön luettelointi ja Unescon luetteloon nimeämiset ovat olleet tärkeitä tekijöitä. Ennen vuotta 2013 aineettoman kulttuuriperinnön käsite ei ollut esillä suomalaisessa mediassa, kun nyt se kerää satoja mediaosumia vuosittain. On kuitenkin huomioitava, että erilaiset aineettomaan kulttuuriperintöön kytkeytyvät osa-alueet ovat olleet näkyvissä mediassa lukuisin eri tavoin viime vuosikymmenten aikana.

Elävää perintöä käsitteleviä ajankohtaisia aiheita ja tapahtumia esitellään lukuisissa sanomalehdissä, radio-ohjelmissa ja aikakauslehdissä leivonnasta puutarhanhoitoon ja musiikista luontoharrastuksiin. Ne näkyvät mediassa niin paikallisella, alueellisella kuin kansallisellakin tasolla. Myös elävän perinnön yhteisöt ja toimijat viestivät aktiivisesti itse omasta alastaan ja toimistaan. Esimerkiksi kansalaisjärjestöillä on omat verkkosivustonsa sekä sosiaalisen median kanavat, jotka tavoittavat satoja tai jopa tuhansia toimijoita ja faneja kaikkialla maassa ja sen ulkopuolella. Sosiaalisessa mediassa on lukemattomia vapaita harrastusryhmiä, joissa vaihdetaan ajatuksia, valokuvia, ohjeita, reseptejä ja vinkkejä.

Unescon sopimuksen näkökulmasta tärkeää on se, miten yhteisöt ja perinteenharjoittajat osallistuvat tietoisuuden kasvattamiseen omasta perinteestään. Keskeistä on, miten yhteisöjen oikeuksia ja etuja suojellaan, kun perinteestä tiedotetaan. Viestinnän tulee sopimuksen mukaan ottaa monipuolisesti huomioon eri ihmisryhmät ja hyödyntää erilaisten yhteisöjen ja ryhmien kieliä. Perinteisiin liittyviä sisältöjä tulee myös kohdistaa eri ikäryhmille ja varmistaa heidän osallisuutensa viestinnän tuottamisessa. Aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen viitoittama viestintä vaatii läheistä yhteistyötä elävän perinnön yhteisöjen ja mediatoimijoiden välillä.

Aineettoman kulttuuriperinnön sopimukseen liittyvä viestintä Suomessa perustuu tammikuussa 2024 päivitettyyn viestintäsunnitelmaan, joka kattaa toimenpiteet, kanavat, keskeiset kohderyhmät, viestinnän kärjet ja aikataulun. Museovirasto vastaa koordinaation edellyttämästä viestinnästä Suomessa ja viestii kansainvälisestä yhteistyöstä opetus- ja kulttuuriminis-

teriön kanssa. Elävän perinnön ringit vastaavat oman toimintansa viestinnästä yhteistyössä Museoviraston kanssa.

Viestinnässä korostetaan aineettoman kulttuuriperinnön moninaisuutta, erilaisia kohteita ja vaalimisen merkitystä. Viestinnässä huomioidaan vastaanottajien ja yhteistyöryhmien moninaisuus ja erityisesti erilaiset vähemmistöt mukaan lukien saamelaiset alkuperäiskansana. Viestinnässä panostetaan saavutettavuuteen sekä monikielisyyteen tarjoamalla tietoa monikanavaisesti ja eri kielillä. Erityisiä painopisteitä toteutetaan yhteistyössä alan asiantuntijoiden ja välittäjäorganisaatioiden kanssa.

Museovirasto päivittää jatkuvasti ylläpitämäänsä aineettoman kulttuuriperinnön verkkosivustoa⁵³ suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Elävä perintö -Facebook-sivun⁵⁴ päivitykset tavoittavat useita satoja, jopa tuhansia ihmisiä päivittäin. Sosiaalisessa mediassa tärkeä yhtenäisyyttä luova keino on aiheutunneen #eläväperintö hyödyntäminen päivityksissä. Museoviraston järjestämien yhteistyöseminaarien puheenvuorot taltioidaan, ja ne ovat katsottavissa Elävä perintö -YouTube-kanavalla⁵⁵. Vuoden 2023 loppuun mennessä on järjestetty yli 60 elävän perinnön tapahtumaa⁵⁶, joiden yli 240 videotaltiointia ovat keränneet jo yli 29 000 katselukertaa. Kaikkia elävän perinnön videoita on katseltu yli 180 000 kertaa.

→ **Lue lisää raportista Unescolle (indikaattorit 17 ja 18)**⁵⁷

Tavoitteena näkyvä ja moninainen elävä perintö

Tavoite: Vahvistamme erilaisten toimijoiden osallistumismahdollisuuksia ja tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksesta. Aineettoman kulttuuriperinnön näkyvyys julkisessa keskustelussa on kasvanut ja sen moninaiset muodot ymmärretään entistä paremmin.

Museoviraston toimenpiteet:

- Viestimme aktiivisesti aineettoman kulttuuriperinnön toimista tiedottein sekä useissa eri kanavissa. Jatkamme viestinnällistä työtä aineettoman kulttuuriperinnön käsitteen ymmärtämiseksi ja merkitysten jalkauttamiseksi. Teemme viestintäyhteistyötä monenlaisten toimijoiden kanssa, erityisesti elävän perinnön luetteloiden taustalla olevien sekä elävän perinnön rinkien toiminnassa olevien tahojen kanssa.

53 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/>.

54 <https://www.facebook.com/elavaperinto/>.

55 <https://www.youtube.com/channel/UCLHQsHT247LhZ242CeX8HtA>.

56 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/tapahtumat?archive>.

57 Suomen raportti Unescolle, https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/ICH_Periodic-Report-2022_final.htm.

- Teemme näkyväksi Elävän perinnön luetteloissa olevia kohteita viestinnän keinoin. Eri-tyisesti nostamme Kansallisen luettelon kohteet keskiöön toimikauden aikana. Tuomme esiin elävän perinnön hyviä vaalimiskäytäntöjä kampanjan avulla.
- Nostamme esiin kansainvälistä näkökulmaa ja aineettoman kulttuuriperinnön ylirajaisuutta erityisesti monikansallisten kohteiden kautta.
- Suuntaamme viestintää erityisesti lapsille ja nuorille ja suunnittelemme sitä yhteistyössä heidän kanssaan.
- Kehitämme erityisesti vuorovaikutteisuutta ja yhteiskehittämistä viestinnässä etsimällä uudenlaisia tapoja elävästä perinnöstä kertomiseen.

Kuva: Museovirasto

Elävän perinnön korttisarjan avulla viritellään keskustelua aineettomasta kulttuuriperinnöstä työpajoissa esimerkiksi kouluissa ja museoissa.

<https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/artikkeli/uusi-elavan-perinnon-korttisarja-on-julkaistu>

Suomi ja Ruotsi hakevat Tornionjoen lippokalastuskulttuuria Unescon luetteloihin.

Maistereiden promovointiin liittyy monipäiväiset juhlallisuudet. Vanhalla ylioppilastalolla Helsingissä tanssitaan Grande Maccaronia.

8 KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ VAHVISTAA ELÄVÄN PERINNÖN SUOJELUA

Kansainvälinen yhteistyö on tärkeä osa Unescon yleissopimuksen toteuttamista. Tavoitteena on, että sopimuksessa mukana olevat jäsenmaat tekevät yhteistyötä aineettoman kulttuuriperinnön vaalimiseksi. Tämä voi tapahtua erilaisten hankkeiden, ohjelmien sekä monikansallisten kohteiden kautta.

Aineettoman kulttuuriperinnön aloilla tehdään jatkuvasti monenlaista kansainvälistä yhteistyötä. Erilaiset ammatilliset verkostot toimivat aktiivisesti muiden maiden järjestöjen kanssa, esimerkiksi oppilaitosten, muistiorganisaatioiden ja kansalaisjärjestöjen välinen yhteistyö ja vaihto on vilkasta monilla eri aloilla.

YK:n, Unescon, Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin toiminta perustuu valtioiden väliselle yhteistyölle. Monenkeskistä yhteistyötä tehdään myös esimerkiksi Itämeren ja Arktisen alueen maiden kesken sekä Saamenmaan alueella (Suomi, Ruotsi, Norja). Pohjoismaista yhteistyötä tehdään Pohjoismaiden ministerineuvostossa ja Pohjoismaiden neuvostossa, jossa Suomen ohella mukana ovat Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Kulttuuriperintöön liittyvät kansainväliset sopimukset

Aineettoman kulttuuriperinnön työtä tehdään osana monia muita kansainvälisiä sopimuksia ja ohjelmia. Unescon sopimuksista erityisesti yleissopimuksella maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta (ns. Maailmanperintösopimus vuodelta 1972) on läheinen yhteys aineettoman kulttuuriperinnön sopimukseen. Lisäksi yleissopimuksella kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä (ns. diversiteettisopimus vuodelta 2005) on monia yhtymäkohtia aineettomaan kulttuuriperintöön. Unescon Maailman muisti -ohjelman kautta puolestaan suojellaan asiakirjallista ja kirjallista kulttuuriperintöä.

Suomi ratifioi vuonna 2017 Euroopan neuvoston puiteyleissopimuksen kulttuuriperinnön yhteiskunnallisesta merkityksestä (ns. Faron sopimus), joka osaltaan vahvistaa kulttuuriperintöyhteisöjen osallistumisen merkitystä. Myös Euroopan neuvoston alaisella eurooppalaisella maisemayleissopimuksella (vuodelta 2000) on selkeä yhteys erityisesti luontoon liittyviin eläviin perinteisiin. Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelmassa on mukana myös aineettoman kulttuuriperinnön kohteita.

Euroopan kulttuuriperintötunnus (European Heritage Label) on Euroopan unionin alainen kulttuuriperintötoimi. Kulttuuriperintötunnuksia voidaan myöntää EU:ssa sijaitseville kohteille, jotka ovat Euroopan historian, kulttuurin ja yhdentymisen kannalta

avainasemassa. Kohteet voivat olla aineellista, aineetonta tai asiakirjallista kulttuuriperintöä.

Viime vuosina kansainvälinen yhteistyö on tiivistynyt aineettoman kulttuuriperinnön alalla. Museoviraston koordinoima LIVIND - Luova ja elävä kulttuuriperintö Pohjoisen ulottuvuuden alueiden voimavarana -hanke⁵⁸ (2021–2024) vahvistaa elävän perinnön roolia Pohjois-Euroopassa. Mukana on yhdeksän maata Pohjoisen ulottuvuuden alueelta mukaan lukien Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Suomi on ollut aktiivinen käynnistäjä myös Euroopan aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksen koordinaattorien verkostossa (European Network of Focal Points for the 2003 Convention, ENFP)⁵⁹, joka vahvistaa yhteistyötä 45 maan kesken. Pohjoismais-baltialainen aineettoman kulttuuriperinnön verkosto (The Nordic and Baltic network on Intangible Cultural Heritage)⁶⁰ kerää erityisesti alan järjestöjä yhteen.

ICH NGO Forum⁶¹ eli Unescon aineettoman kulttuuriperinnön sopimukseen akkreditoimien kansalaisjärjestöjen yhteistyöfoorumi toimii aktiivisesti globaalilla tasolla. Foorumi järjestää kokouksia ja tapaamisia alan yhteisistä kansainvälisistä haasteista ja on erityisen sitoutunut seuraamaan vuoden 2003 yleissopimuksen toteutumista ja kehitystä. Foorumin kokoukset pidetään sopimuksen säännöllisten kokousten yhteydessä. Suomen akkreditoitujen järjestöjen osallistuvat aktiivisesti foorumin toimintaan.

Monikansalliset hakemukset Unescon luetteloihin luovat mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön. Pohjoismaisen limisaumavenperinteen ympärille on jo syntynyt kaikki Pohjoismaat yhdistävää yhteistyötä. Samoin kuuden maan yhteinen käsin valmistettuun lasiin liittyvään tietotaidon ympärille on suunnitteilla monenlaista verkostoitumista ja hanketoimintaa. Lisäksi Suomi on mukana Ruotsin koordinoimassa monikansallisessa hakemuksessa koskien Tornionjoen lippokalastuskulttuuria, johon liittyvä hakemus on tarkoitus lähettää Unescon keväällä 2025.

→ **Lue lisää raportista Unescolle (indikaattorit 23–25)**⁶²

58 <https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/livind>.

59 <https://enfp-ich.eu>.

60 Safeguarding Practices, "The Nordic and Baltic network on Intangible Cultural Heritage", <https://safeguardingpractices.com/the-nordic-and-baltic-network-on-intangible-cultural-heritage/>.

61 <https://www.ichngoforum.org/>.

62 Suomen raportti Unescolle, https://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/assets/ICH_Periodic-Report-2022_final.htm.

Kansainvälinen yhteistyö vahvistaa elävän perinnön suojelua

Tavoite: Toimimme aktiivisesti aineettoman kulttuuriperinnön verkostoissa, jaamme osaamistamme ja olemme mukana kumppanina erilaisissa hankkeissa. Alan toimijat verkottuvat vahvemmin kansainvälisten aineettoman kulttuuriperinnön toimijoiden kanssa ja synnyttävät uutta yhteistyötä vahvistaen alan osaamista ja perinteiden suojelua.

Museoviraston toimenpiteet;

- Jatkamme elävän perinnön vaalimiseksi tehtävää kansainvälistä yhteistyötä. Jaamme aktiivisesti tietoa, asiantuntemusta ja kokemuksia kansainvälisissä verkostoissa lähialueilla ja globaalisti hankkeiden, viestinnän ja tapahtumien kautta. Etsimme mahdollisuuksia nostaa aineettoman kulttuuriperinnön teemaa uusissa verkostoissa.
- Tuemme yhteisöjen, ryhmien, yksilöiden, kansalaisjärjestöjen ja asiantuntijoiden kansainvälistä verkostoitumista järjestämällä tapahtumia, verkottamalla toimijoita sekä tiedottamalla rahoitusmahdollisuuksista.
- Vahvistamme Pohjoisen ulottuvuuden alueella toimivien tahojen osaamista LIVIND-hankkeessa elävän perinnön ja kestäväen kehityksen kysymyksissä tapahtumien, työpajojen ja pilottikokeilujen avulla. Lopputuotteena syntyvää elävän perinnön ja kestäväen kehityksen verkkoalustaa markkinoidaan globaalilla tasolla.
- Osallistumme aktiivisesti kansainvälisiin aineettoman kulttuuriperinnön verkostojen toimintaan, kuten European Network of Focal Points for the 2003 Convention (ENFP)- sekä Nordic and Baltic network on Intangible Cultural Heritage -verkostoihin.
- Teemme aktiivista yhteistyötä Unescoon nimettyjen monikansallisten perinteiden vaalimiseksi.
- Syvennämme yhteistyötä muiden kansainvälisistä kulttuuriperintösopimuksista vastaavien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

TAVOITTEET TOIMIKAUDELLE 2024-2028

Toteutamme toimenpidesuunnitelmaa laajassa yhteistyössä monenlaisten aineettoman kulttuuriperinnön toimijoiden kanssa. Seuraamme suunnitelman toteutumista aktiivisesti ja päivitämme sitä tarvittaessa. Unescolle raportoimme sopimuksen toteuttamisesta vuonna 2028.

Yhteiskunnallinen merkitys: Aineeton kulttuuriperintö on keskeinen tekijä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja hyvinvoinnin tukena.

Suojelutyö: Jatkamme tiedon keräämistä ja levittämistä Unescon sopimuksen piiriin kuuluvasta elävästä perinnöstä suojelutyön perustaksi. Teemme tätä työtä yhdessä perinneyhteisöjen kanssa suojelutyötä tukien. Yhä suurempi osa elävästä perinnöstä Suomessa on tallennus- ja suojelutyön kohteena.

Laaja toimijoiden kenttä: Varmistamme osaltamme, että aineettoman kulttuuriperinnön työ kattaa yhteiskunnan eri kerrokset. Vaikutamme aktiivisesti, että elävä perintö tunnustetaan käsitteenä ja kulttuuriperintötyössä painotetaan yhteisölähtöistä näkökulmaa.

Strateginen kehitys: Pyrimme siihen, että aineettoman kulttuuriperinnön vaalimisella on vahva tuki strategioissa ja ohjelmissa ja sen suojelemiseen varataan riittävästi resursseja.

Koulutus: Kehitämme toimintaamme siten, että aineettoman kulttuuriperinnön merkitys vahvistuu eri koulutustasoilla koulutuksen ja kasvatuksen parissa toimivien tahojen piirissä.

Tutkimus: Toimimme proaktiivisesti, jotta aineetonta kulttuuriperintöä ja sen suojelemista tutkitaan monitieteisesti, ja jotta tietopohja elävän perinnön ilmiöistä laajenee.

Viestintä: Vahvistamme erilaisten toimijoiden tietoisuutta ja osallistumismahdollisuuksia aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksesta. Aineettoman kulttuuriperinnön näkyvyys julkisessa keskustelussa on kasvanut ja sen moninaiset muodot ymmärretään entistä paremmin.

Kansainvälinen yhteistyö: Toimimme aktiivisesti aineettoman kulttuuriperinnön verkostoissa, jaamme osaamistamme ja olemme mukana kumppanina erilaisissa hankkeissa. Alan toimijat verkottuvat vahvemmin kansainvälisten aineettoman kulttuuriperinnön toimijoiden kanssa ja synnyttävät uutta yhteistyötä vahvistaen alan osaamista ja perinteiden suojelua.

Museovirasto